

Spring Spring

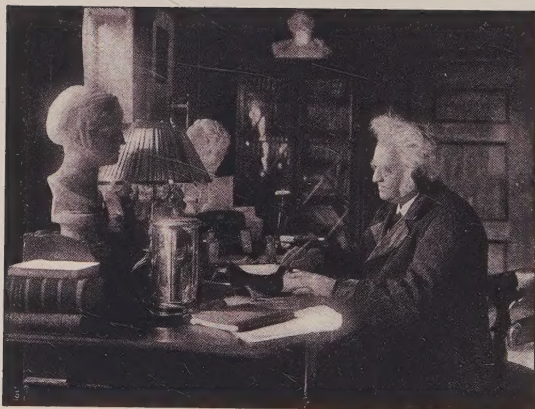

Levin Corley
Stockholm
May 1974

BJØRNSTJERNE BJØRNSON
AULESTADBREVE

Digitized by the Internet Archive
in 2024

PÅ AULESTAD

BOLETA
BRILA

CRISTIANA O
GUERRA DEL

BJØRNSTJERNE BJØRNSON

AULESTAD BREVE

TIL

BERGLIOT IBSEN

ANDET OPLAG

KRISTIANIA OG KJØBENHAVN
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

1911

Copyright 1911
by Gyldendalske Boghandel
Nordisk Forlag

TRYKT I CENTRALTRYKKERIET, KRISTIANIA

Størstedelen af disse breve er skrevet i årene 1887 til 1890. Tidsrummet er kort, men netop af den grund bliver helhedsindtrykket stærkere. Da jeg påny læste dem igjennem, slog det mig, hvor livfuldt et billede de gav af alt det, som i den tid havde optaget B. B.s sind og tanker. Og så bestemte jeg mig til at gjøre dem tilgængelig ialfald for en snevrere kreds.

Samlingen afsluttes med et fåtal af breve, som er af senere dato. De er taget med, fordi de i visse måder fuldstændiggjør selvskildringen fra den tidligere periode.

De ovenstående linjer var forordet til en udgave, som blev trykt som manuskript og i bare femti eksemplarer. Straks disse var omdelt, fik jeg både privat og fra pressehold indtrængende anmodninger om at lade brevsamlingen udkomme offentlig. Det gjør jeg da herved, efterat have foretaget nogle få, men nødvendige strygninger.

B. I.

Aulæstad 8de juni 1887.

Kære, kære Bergliot, da mor læste op af dit brev, at dengang du hørte, jeg måtte frasi mig min digtergage, måtte du gråte i flere timer, da fik du også mig til at gråte. Jeg så dig for mig som når du er bløt og bevæget, og jeg elsker så hjærtelaget i dig, Bergliot, og jeg skatter så, at du forstår mig. Tak for din sorg, du kan tro, den har gjort mig godt. Jeg måtte gøre min skyldighed; for disse onde mennesker tænkte likeså meget på at gøre mig skade som Kielland. Jeg liker ikke at bruke ordet «ond»; men her er jeg ganske trygg på det.

Og så har både mor og jeg tat stærk del i din rædsel for at bli undersøkt. Vi finner som du, at det er ganske forskrækkeligt. Men når det må til, så må det til. Jeg glæder mig stort til den dag, da både din sunhed

og dit mot ingen grænse længer kænner; slik var du, før dette begynte, og slik må du bli igæn. Dermed kan du så godt ene den blygsel og forsigtighed, som en ufordærvet natur som din har over sit sjæleliv.

Du er den af alle vore, som er *helest* i din natur. Du er derfor også den af dem, jeg kænner mig tryggest på. Prøv nu at ta lære af det sælskab, du er i; de er så behærsket i sine følelser og planer; så jævne og gode at leve sammen med. Hils alle på det hjærteligste. Har du husket at be Hegel expedere den buste, Runeberg har sendt til utstillingen i København af mig, til min mor i Kristiania? — Runebergs er nu i København for et par dager. De rejser til Finland.

Her er utroligt dejligt om dagene, slæt ikke så altfor varmt. Har *du* det godt? Straks du er undersøkt, må du skrive!

Husker du den Longworthy-historie, jeg fortalte dere fra England? Om ham, som ægtede en ung pige i Belgien og visste, at kirkelig vielse ikke var nok? Og siden ikke vilde kænnes ved henne? Nuvel, han har nu svaret (han bor i Buenos-Ayres i Sydamerika),

og svaret knuser ham mere æn noget, som konen selv har sagt eller ført vidner på for retten. *For en utsøkt skurk.* — Har du læst mit opsæt om Rusland? Ellers skal jeg sende dig det? Nu læser du væl ikke Verdens Gang? Her er brev kommet til dig fra København; jeg undres, om det ikke er fra lille Høffding? Du burde lage det så, at du kunde være så længe som muligt i Hamburg for sprogets skyll. Og du skulde egenlig alt nu lære dig tysk. — Er det ikke morsomt, at Thommessen har købt Verdens Gang, så han nu ejer halvparten og to andre venner hver sin fjærdepart, og nu skal det bli dagblad. — Du vet vel, at de også har tat statsrevisor-posten fra Garborg? Så nu er vi tre norske digtere, som de tar pengerne fra, fordi vi ikke har samme meninger som flertallet. — Ja, lev vel, kære søte Bergliot! Vi vet, *du* gør os bare ære, hvor du færdes, og at du kommer hjem til os med fullt hjærte for hjem og forældre! Din innerlig hengivne væn *far*.

Din

Bjørnst. Bj.

11te december 1887.

Kære, kære Bergliot, innerlig tak for brevet, og det, jeg blev gladest over, var naturligvis, at du selv var ved godt mod og trodde på dig selv. Kan du se, jeg hadde ræt, da jeg mente, du måtte bli igæn og føle dig sikkrere i sangen, at det var vejen for dig til at fange trygt, godt mot på. — Ja, jeg blev så glad over dette, at jeg ikke la så megen bræt, som jeg kanske skulde på, at du ikke trives hos din dame. Kære, bryd dig fanden om henne; plager hun dig, æller spiser du dig ikke mæt, så rejser du *straks*. Du er din egen herre. Det er et bestæmt vilkår forat trives, at man har det godt i sit hjem, og selv om dit ophold må koste dig meget mere æn nu, så heller det æn at du skal ærgre dig æller betænke dig på at spise dig mæt.

Husk nu det!

Jeg vilde så gjerne ha dig hit til denne højskole engang; det er den beste i Norden, og Schrøders' vore venner fra gammelt. Kære, du skulde se pigerne gymnastisere! Det var noget for dig, *noget at bli aldeles frisk på*. Men derom en annen gang.

Jeg har nu betalt 9,000 kroners gæld og skal betale mere. Så har vi fred. I Kristiania til julen (hos Bjørns', som glæder sig rasende), og derefter tilbake til Sverige, og efter al sansynlighed også over til Finland. En svær tournée, en stor, stor anstrængelse, jeg alene ved mors årvåkne pleje kommer over. Dette i al hast. Atter afsted!

Din vän far.

Hils de ælskelige Heides og Cavlings og Kiellands og Runebergs, tak de siste for brevene!

Aulestad 6te januar 1888.

Kære Bergliot, du skulde se mor dra afsted med din buste, ut og in, prøvende den paa flere steder og i alle slags lys, så ænnelig op ad trappen med den, frem til spejlet, der den blir stående en stund, så in til mig for at den ikke skal slås itu. Derfra idag igæn — jeg vet ænnu ikke hvorhen. Antagelig ænner den foran spejlet på gangen på en særskilt forarbejdet piedestal. — Den er fin, likheten i noget af det åndelige sikkert grepet; men det hele likesom gjort *mindre*; især underpartiet. Men som den er, kunde ingen annen æn en ægte kunstner modellere den. Det er svært morsomt at ha den. Tak ham meget, og innerlig tak til dig, som skænket os den. — Det, du skriver om Arve, fryder os; jeg visste, han blev en stor mæster. Jeg har straks bedt far'en ta et lån op for Arves rægning; det må være så stort som

gutten ønsker. Om to år må han selv kunne overta det. — Og det glæder mig for hvært brev at læse om, at du har giftet dig med din kunst; at den ene færdighed æfter den andre føder sig ut af din samvittighedsfulle flid i samliv med den. Det er dette tætte samliv, som må til. Og især for dig; ti der ligger *ingen*, absolut *ingen* virtuositetens arv i dig. Vor slægt er utenfor *den* oparbejdede ævne; så at, dersom *du* når den, da er det alene ved en energi og en flid, som overgik alle andres før dig i slægten. Uten det går det aldeles ikke. Om du nu synger dine fire (eller halvfjærde) år ut, du må bli ved ænda, skal du se. Du må ta *det* tungt, tomme for tomme, som andre tar let som i lek. For du har intet arvet at bruke som springbræt. At du allerede har nådd *så* meget, må opmuntre dig til at gå på! Og med samme trofaste *forsiktighet*; — den må aldrig glæmmes.

Ja, jeg er så lykkelig over din fræmgang og din lykke ved at du selv føler den, — ja, det er for tiden det kæreste at tænke på af alt. — Har du læst Darwin 7de og 8de hæfte? Dette er det hærligste i sin art. Tænk, at få se in i værkstedet til en slik

en foran et så stort værk, som «Arternes oprinnelse», der har nyskabt menneskenes tænkning. Jeg læser ællers mange herlige ting om dagene. Og så samler jeg folk til højtlesning. — Politiken forarger mig voldsomt; jeg gider intet skrive om den. Men her er gro i luften; der kommer ingen til at rejse afsted med Nordmændene.

Din væn far.

Jeg får intet billede af dem, du er i huset hos; jeg må tænke dig i et tomt rum bak lange gardiner og gløder på kaminen, og at bare skygger glider dig forbi. Det vilde være så morsomt, om du også lot mig se mennesker og høre stæmmer.

Vi har det jo nu godt ved at vi har penger til en mængde små og større fornødenheder, som vi før savnede og utsigt til at kunne leve sorgløse for framtiden; men vi tjener jo ikke så meget som det synes. For en mængde mennesker, vi lærer at kænne og for glæde vi står midt oppe i! Engang, når vi er færdige, skal det bli morsomt at samle.

Innerlig kære Bergliot, jeg længes så til at se dig igjen frisk og glad som da du kom fra Danmark. Måtte vi kunne få det så hyggeligt på Aulestad som vi ønsker til sommeren; jeg glæder mig så innerlig til det; men mest til at få være med at

bryte stejn og dermed få mere jord op. Et steds må familien samles også æfter vore dager, og det blir væl så Aulestad, som vi skal prøve at få i så god stan, at det kan lønne sig for den, som ejer gården. Erling er begejstret for jordbruk, så det ser ut til, at han må kunne løse opgaven.

Vi sitter nu her hos Hedlunds, som elsker os, og som vi elsker igæn. Vi har på mange kanter af værden familier, som er vore åndelige søsken, og som vi ikke længer kan tænke os skilte ifra; vi må nu og da søke dem. Vi tænker, det skal også bli en god arv for eder at løfte engang, alle disse varme menneskers trofaste hengivenhed. Kærere æn Hedlunds er os, er ingen.

Hvor stærkt jeg længes æfter at sitte med min roman igæn; men alt kan ikke gøres samtidig. Måtte jeg nu tjene så godt, at jeg kunde forsvare at købe Solbakken, så hadde vi et sted for sommergæster og også for Erling, om han fant sig en kone æfter sit behag. Så fik vi telefon mællem husene som over til andre, der levde i samfun med os. Jeg vil ha telefon-apparat inført i samlag med

flere i bygden og sanatoriet utover til Lillehammer med. Vi kan i vore dager ikke tænke os at leve uten telefon. — Alle dine venner her hilser dig; de spør så æfter din sang; men jeg kan jo ikke stort svare; jeg vet så lite om den, og det gør du vist i grunnen selv også. Så meget skønner jeg, at du kommer til at synge i fire år istedetfor i tre, og jeg vil håpe, at jeg kan holde det gående således. Min mening med det er: bli fullkommen i det; hvad bruk der så gøres af det, er det mindre; det næste er ævnen, og at man har gjort det mest mulige af den og vet det med sig selv.

Din vän far.

Kære Bergliot, mor har været dårlig et par dager; men nu er det nok over igæn. Tak for dit siste brev. Her for rundt i aviserne et brev fra Cavling til Politiken om dig, som der ikke var et sant ord i. Det er da fa'n til fyr. Ta og bank ham! — Er Brækstad og Thommessen blit uvänner i Paris? Hvorom? Sig mig det! Videre, fortæl os på flækken, hvad du gør med mad. Viardot-Garcia!

Jeg er i slikt godt humør om dagene. Jeg vil så meget og synes, jeg ænnu ævner meget også. Og så tror jeg, vi er like ved en opgang igæn; jeg tror det. Unnerlige, stærke etiske kræfter bryter in fra alle sider, strængere krav, ærligere vilje. — Hvad som har æklet og pinet til, forræderiet i stort og småt, har hat sin heksesabath, nu skal du se, det blir lys dag snart. I alle fall kan intet menneske arbejde, som ikke har den tro. Og jeg har den. — —

Din gode vän far.

Dine brev morer os så, kære Bergliot, og hele din natur ligger klar i hvært et. Du er din mors gænopstandne ungdom med det tillæg, som den lejlighed til tidlig udvikling har givet, som hun savnede, men som hun har tat til sig siden; så for mig er du noget af den fryd, jeg havde i mine forælskelsedage. — Karl Konow var her med sine søsken; som han har tat sig op! Aldrig har han været så vaker, så sun, så morsom. Han har vunnet mors, mit, Erlings og Keilhaus hjerter, den snille Karl. — Nej, som en norsk vinter er henrivende; den overgår i mine øjne sommeren. Nu skal du få hos Hegel de norske bøger, som der kommer ut til jul. Gid jeg havde været med, men jeg blir på langt nær ikke færdig. Jeg gør et fint arbejde dennegang. Ingen anstrængelse for at komme sammen med Lies; faller det naturligt, ja; ellers på ingen måde. Du må

ænnelig huske at hilse Tschernings! — Nu er vel snart Sverdrup færdig, vet jeg. Højre tar vel nu selv magten? — Erling er flink på gården. Men Ejnars brev tyder på, at han i Footchou er falt op i for stor selskabelighed, farlig for helbred og karakter.

Din vän far.

Kære Bergliot, nej, jeg synes ikke, du skal møde Brandes. Jeg finder, du bør være syg, når du inviteres til Schandorph eller Cavling i den tid; det er jo også den, du er mest optat i, — hvis du ænnelig skal være juni ut.

Schandorphs dom om litteratur og kunst er meget *saftig* som hans naturell

. Menneskenes domme er i reglen som deres liv, altid som deres natur.

— Det, som Strindbergs «Julie» viser os, er et experiment af en begavet, men usun fyr, som sitter og konstruerer — og slæt ikke følger livet. Følger vi det (som de skryter så af at gøre), da blir det meget mindre overraskende, og det er opsigt de vil gøre, det er deres nummer én. — Du kan være ganske trygg: sådan blir *ikke* litteraturen; men den har været så langt på afveje i forskruethed og snærperi, at der har med rætte rejst sig en brutal protest. Husk, at Arnljot

Gellines sang, der han bærer sin ælskede bort op i skogen som sit bytte, i sin tid blev utmønstret som uanstændig, Magnhild var en bog om — fri kærlighed; det var også Leonarda! Ja, også «Det flager» er uanstændig. Så måtte naturen rejse sig i sin ræt, og det har den gjort gæennem disse mennesker, — men gjort det, så her igæn blir protest. De af os, som går sin sunne gang, er ikke mange. — Ja, nu kan du tro, sneen går for alvor. Alt oventil er bart, her går *en ælv* gæennem gården; men myrene ligger dækket af sne. På altanen hele dagen, de, som ikke arbejder. — Griegs traf du altså ikke. Jeg fik et brev fra Werenskiold, som jeg opfattet således, at han i sommer vil til Bergen og male Griegs, og kommer næste til Aulestad. Jeg skal svare ham; men spør, om jeg ikke forstod ham ræt. Jeg skal i sommer skrive et lystspil med sang i, og jeg tænker så småt be Grieg komme hit og arbejde sammen med mig. Men jeg får nærmere se. Lystspillet er bare én lang, meget lang akt, det er overmåde psykologisk interessant og heter «Kongen kommer!» Det er flere år gammelt i mit hode. Dette er det, som du skal leve af i

Paris næste vinter. Nu vil jeg ikke, at Cavling skal sætte noget i nogen avis om det; husk det! Å, hvad her er for et vejr! Fra morgen til kvæll, dag æfter dag, uke æfter uke dejligt. Å, som jeg trivs i Norge! Min søte, kære Bergliot, alt, du skriver om din sang, morer mig umåtelig. Du skal få piano på Solbakken også.

Din væn far.

Kære Bergliot, igår havde vi brev fra Ejnar, og han synes at ha det utmærket i alle henseender; han sender et fotografi af sig selv i samlag med fæm andre, på én nær alle af toldere; det synes at være bra, godmodige folk; men æfter ansigterne at dømme synes Ejnar den overlegne; han har i det hele udviklet sig svært. Det later også til, at han betros vanskelige arbejder, som der er ansvar ved, og han er kry af det. Om sine pængeaffærer siger han, at de står godt. — Vi har nu læst frøken Julie. Tror nu noget menneske, at dette er sansynligt? Har der nogensinne nogetsteds været to mennesker, som har ført den samtale og i én eneste nat båret sig sådan ad? Eller har det nogensomhelst slags interesse udenom den at vække opsigt ved hvad som ællers ikke plejer at være sædvanligt? Også Ibsens poesi faller æfter mit skøn altfor stærkt in-

under det usædvanlige og rent umulige til i længden, d. e. når opsigten er borte, at holde sig i den almene interesse. Men dermed får det være som det vil, — Strindbergs er ovenikøpet svinsk. Der er to slags bøger, de, som øker menneskenes lyst på livet, længsel æfter det gode, og de, som ikke gør det; de første er bra, de andre er dårlige, hvor utmærket og geniale de æn kan være i ænkeltheder. Det glædede mig rasende at høre, at det går «brillant» med din sang. Ja, det glædede mig som intet annet for tiden. — Kære min væn, som det glædet hele huset! Ja, nu må jeg si dig, at som jeg er spænt på, hvad dette skal bli til, kan du ikke forestille dig. Ikke i rætning af hvad det utvortes vil ta sig op til, om du skal bli operasangerinne o. s. v.; det får bli som det kan og vil; nej, om *du* får den ævne, jeg har længtes æfter, at nogen norsk skulde få, den at ta os, bortføre os i det skønnes salighed. Riktig henrykke os. Ænnu har ingen hat den. Får du *den*, da blir jeg ung igæn og gladere æn af noget jeg selv æller nogen annen har gjort. Mor sitter og skriver

for mig om dagene, så hun rent stivner i fingrene og kroppen; men det er dog hennes kæreste arbejde. Der er en stor sorg over min bok, at den blir for lang; men det er dennegang ikke til at hjælpe; det skal heller aldrig ske mere. Jeg vil herefter intet annet gøre i fæm år æn skrive, skrive, skrive. Og så punktum finale! — Du skulde hørt *Materna*; *for hvær pris*. Hun var Richard Wagners yndling. — Der kom sne igæn; så nu skal vi ha opløsningsfæsten én gang til, kanske to ganger til. Morsomt!

Din vän far.

Aulestad April 1888.

Jeg synes, kære Bergliot, det vilde være synd, at du savner nogen linjer fra mig. — Jeg skønner ikke rigtig, hvad jeg har at skrive til Jonas Lie om, nej, jeg gør ikke det. Jeg længes ikke til, at du skal omgås dem; du vil ingen ublannet glæde ha af det. Men attrår *du* det, så kan jeg jo gærne finne en form, t. e. nu med min ny' bok.

Jeg ser, Brækstad har været i Paris forat ødelægge sine pænger, den letsinnige fugl. Men han var vel hyggelig? — Min kære, søte Bergliot, hører du nok musik? Du skriver intet om det, og det piner mig, at du kanske ikke smører maskineriet med den forståelse og smag, som vi altid får af andres arbejde. — Du siger, vi skal takke Cavlings. Ja, hvad er brev for en besynnerlig fattig ting; hværken han æller hun tviler om vor taknæmlichkeit. Vi får ved lejlighed finne på noget annet med dem. Men

jeg vet ænnu ikke hvad. — Nu begynner den store snesmælningsprocess og al den lange bare vår bakæfter uten grønt. Har vi hat en vinter, som der ikke er make til, så bøter vi for den. — Jeg synes at forstå, at nu taler du godt fransk. Er det så? Da skulde du vel også lære at skrive det korrekt? Jeg ser, du ænnu skriver brilliant istedetfor brillant. — Mor blir forskrækkelig døv du; men så godt hun ser ut! Og så frisk hun er! Hun siger, hun ikke sover godt, når hun ikke sover i ét fra 1/210 til 8! — Jeg læser 10de hæfte af Darwin; har du fåt det? Hvis ikke, så sig mig det æller skriv til *Husebye & comp.* Storgaten, Kristiania. Jeg mener, dette hører til den bedste læsning i værden. Er der noget særeget fransk, så kjøp det, læs det og send mig! Så skal jeg sende Ejnar. Ingen ting kommer op mot en god passiar; men næst kommer en god bok.

Idag har jeg ingenting at skrive om, jeg sitter med tomt hode, fordi det, jeg har i det, er hos fortællingen og kommer ikke hjem for det første.

Din væn far.

30te oktober 1888.

Kære, søte Bergliot, den troskab, du viser mot fru Lürig tiltaler mig så, — naturligvis under forudsætning af, at du er sikker på, hun kan bringe dig fræm.

Men troskab og alt, som kan øve et menneske op i det, er vejen til at utvide vort hjærte og vor karakter. Intet bringer så store sorger, men intet så store glæder; derfor heller intet så meget in i en kunstners sjæl og et menneskes vilje. Hold på troskaben, Bergliot, den er livsens krone! Alt annet, som menneskene kaller så, er det *ikke*, det være nu præster æller hvemsomhelst, som siger det. *Alene troskaben er det*. Så er der da spørsmålet, som rejser sig: hvem skyller man mest? Altså også den højeste troskab? *Fædrelandet*. Under dette navn har du sandhed, har du alt godt. Så at din troskab mot mennesker aldrig må komme i

strid med din højeste skyldighed. Først den, så al annen! — Jeg tviler ikke om, at nætop *du* vil følge mine spor her, kære, trofaste Bergliot, og skønt lejligheden til at sige dig det, ligger noget fjærn, nytter jeg den dog. Du er overmåde pligtkær (det har du mest æfter din mor) og dermed følger troskab mot andre.

Dersom Lie's ingen krig, *direkte æller in-direkte*, fører mot *os*, så må du besøke dem; men helst i Arves selskab og så bør I tillsammans spille og synge, hvad I har spillet og sunget for os, så I kan flytte et stykke sommer fra os med in til dem og hilse fra os med det samme.

Dit nervøse brev til mor skræmte os svært. Hvad tror du, følgen blir, om denne din nervøsitet ikke skal bekæmpes? Du må gå mere *ute*, Bergliot! Afsig dig heller dine informationer! Har du nogen nytte af dem?

Vi har en dejlig æfterhøst med varme og solskin, køerne går *ute*, og idag skriver vi siste oktober. Vi har gjort et godt år. Men vi har den store sorg, at X har været ikke alene sløssagtig, men uredelig. Han har slusket bort pænger for mig i *tusenvis*. Således mis-

handles jeg på alle de sæt, som er til. —
Spiser du nu godt? Spiser du dig ordentlig
mæt? Husk at svare på det. Farvel, kære,
søte min pige. Og tull dig ikke væk i nogen;
men kom igæn vor egen, kække, stoute
jænte!

Din far og vän

B. B.

2den december 1888.

Kære Bergliot, det er et vakert forsæt, som du må holde fast, at skrive til os hver mandag. — Dine brev morer os bestandig. Af alt, du fortæller, har intet glædet mig, som at du *ikke* er længe oppe om kvællen. Kan du holde det, i alle fall til regel, så det annet blir sjældne undtagelser, da har du et styrkemiddel deri, som overgår de fleste andre. — Du fortæller intet om, hvordan du lever. Du spiser vel godt hos «din gamle kone» — og *nok*? Fortæl mig det særskilt, og fortjener hun det, så hils henne hjærtelig. Dine pænger, d. e. dem, du selv fortjener, må du høre musik for; du skal få nok til dit ophold og din kunst. — Jeg ønskede at høre, om fru Lürig tør innestå for, at det, som en sådan tysk (eller fransk) sangerinne siger dig, også er *ment*; ikke bare sagt som opmuntring eller galanteri. Er det fru Lürigs *mening*, at hun har *ment*, hvad hun siger, så ønsker

også vi at få vite det. — Hvad skal du synge til kirkekoncerten? Jeg forstod det ikke rigtig. Og hvad er det for en kirke? Dette morer mig meget. — Igår på mors fødselsdag kørte vi en tur i vor med blå fløjel oppussede bredslæde, og vor bjørnefæll og to hæster for og Erling styrte. Men mor er blet så ræd for at køre, så jeg kænner henne ikke igæn. — Nu skal du få sendt Ibsens ny bok; den synes at være storslagen og også at være milderé æn de foregående. Jeg har patriotisk glæde af den lykke, han gør, som banebrytende dramatiker. — Jeg selv skriver godt om dagen; du vil i sin tid få glæde af at læse det. — Ellers er her en reaktion og et trangsyn her hjemme, som overgår hvad jeg ænnu trodde muligt. Men vi får arbejde op igæn lysere tider. Enhver, som i kunsten lægger in i vort liv skønhed og livsglæde, arbejder for det. Vi skal lyse op og varme op vore samtidige, og bli ved med det så ihærdigt, at vi gænnemskinner dampen og støvet af henmuldrende fortidslevninger i tro og sæder og af den materielle og pietistiske sur-jord.

Din væn far.

Aulestad,
12te december 1888.

Kære, søte Bergliot, tak for hilsenen til fødselsdagen og tak på forhånd for busten. — Du skriver, at jeg er for stræng med Dr. N. N. Ja, mon det? Snillere, ædlere hjærtelag fins ikke, og en begavelse så fin og stor og så færdig for alsidig tænkning, at den kunde gøre sjældne ting. Og en ælskelighed, en sødme i væsen og øjne og smil, som gør ham udødelig i den, han har hældt sit billede over.

Men så usikker af selvrefleksjon, så opsaget af forfængelig behagesyke, så optat af sine egne infall til egen selvbeundring og andres do., at han ikke længer får fred for sig selv. Og så usan for at stå i ret belysning, at han ikke fortæller det samme til to personer! Han kan gøre stor anstrængelse for at nå en ting, og nådd er han i reglen ked den.

Han kan også kaste sig væk på et lune. En slik urolig natur er aldrig lykkelig utover et øjeblik, og vil dra omgivelserne med. Ja, jeg kunde bli slik ved. Der er få, jeg kan holde så af som denne insmigrende begavelse, der har åndens og hjærtets i like stor grad. Men mens jeg nyder ham, vet jeg, at han allerede er træt mig. Og med den følelse følger aldrig tryghed.

Det ærgrede mig, at du gik glip af din kirkekoncert. Men de finner vel så på noget annet for dig, forat du kan vinne fræmtrædelsens mot. Du glømmer at fortælle, hvordan det går med dine triller? Om du kommer æfter dem? Det, men især at kunne kaste tonen sikkert en oktav (og det idelig!), alle hundekonsterne må til for din art af røst. Og det kræver mere raffinerte naturer æn din; for der er liten eller ingen virtuosbegavelse i vor slægt — en gammel bondeæt på min side, og en studie- og håndværksæt på mors. Men skal det likevæl nås, må mangelen på arv få vederlag af det utroligste arbejde. Og den ihærdige og dog forsiktige måte, du tar det på, tror jeg må føre til målet. — Tak for Zola! Det er ret! Kjøp

det, som gør opsigt! Har du kært nogen, som «fruen fra havet»? Hvad? Søte Bergliot, lad os snart høre fra dig.

Din væn far.

Januar 1889.

Kære Bergliot, det «at synge med ånd» beror ikke alene på, at en selv har «ånd», har den poetiske forklarings-ævnne av ord og musik, det beror på, at han (eller hun) *har arbejdet*. Sålænge det tekniske tynger, er det overmåde svært å nå mere æn det tekniske; en har ikke tid til mere; en hæftes av å gøre det «riktig»; ræsten får gå, som det kan. Men når det tekniske er overvunnet, så börjer «ånden» å springe ut av det for den, som har sansen. Dette «*at ha arbejdet*», så man er i hvert eneste stykke blét herre over det tekniske og har fåt åndens opladelse av stykkets mening, det er vilkåret for «at synge med ånd». Den, som har gænnemstuderet en gruelig mængde og har hørt megen musik, kommer lettere til det; tilsist er det tekniske i det mon overvunnet, at en alene er syssel-sat fra første stund med stykkets ånd; men

for alle gæller i frembærelsens stun desuden at være «oplagt», ha foredragets inspiration (beåndelse) ut av den øjeblikkelige følelsemagt. Den, som lever et personligt liv, den, som er dannet, så hans (eller hennes) forståelse er finere og mangfoldigere, lægger naturligvis *mere* i, æn en, som bare kan alle kunstgrebene og har hørt alle variationerne hos hundre andre kunstnere. Det er *de originale* individer, som når til at bevæge varigt; ingen andre.

De «rike» naturer, de, som har den store ævne øvet i livets tusene hændelser, hjærtet smæltet, forstanden skærpet, motet gjort roligt av kampe uten tal, de vinder sig selv, hvor de står, de kommanderer over oplagtheden som over dem lydige ånder; ti det vil alene sige: *at være hos sig selv* uten at andre længer kan skiple en.

Særlig, Bergliot, vil det «ikke at synge med ånd» alene sige, at enten er stykket så svært eller dig så nyt og uvant, at du kan ikke trænge in i det, eller du har ikke arbejdet nok, eller noget er imot dig i øjeblikket, så du får ikke alt det fræm, som du ællers plejer å lægge i stykket.

Jeg råder dig til å prøve å trænge in i hvert eneste stykkes ånd på din egen vis, ikke gi dig før; aldrig stanse ved det udelukkende tekniske. Jo oftere du på den måde har gæennemglødet dig selv, jo sannere gør du det tilsist. Jo lettere faller det dig stykke for stykke.

Jeg fik igår brev fra Franz Beyer, Griegs beste vän og nabo, med de mest intrængende bønner om at skrive færdig «Olav Tryggvason» for ham. Ja, sådan er det; alle vil bruke mig, alle, alle. Jeg må være med på alt, færdig for alles interesser. — Vi fik et overmåde vigtigt brev fra Ejnar forleden, han gir råd i dagens strid herhjemme, som om han fra Kina av kunde gripe in. — Bjørn har skrevet to rasende morsomme stykker i Dagbl. under mærket «en civil».

Ja, nu river de brevet fra mig. Her er sneyre; en ser ikke tyve alen foran sig. Morsomt.

Din vän far.

Kære Bergliot, nu skal du få «Professoren» !
«De uforsonlige» af Garborg er ingen verdens ting. — Vi læser daglig Kiellands blad; det er smidigt, letlæst og klokt. Han ligger åpenbarlig for politik. Nætop nu viser han sikker behændighed, idet hele hans slægt har opgivet sine boer; men det ser ut, at de ror tillands igæn, og dertil hjælpes han af alle sine mangfoldige kræfter som leder af et blad. Kanske lykkes det. «Engifte og Mangesifte» er solgt i 11,000 eksemplarer og sælges stadig, så dette er gift for bohêmer.

Min kære Bergliot, dette med din hjemlængsel er nu vel også lit kælenkab fordi du ingen har at slutte dig til. I så henseende er også Paris besynnerlig, at man lever der årvis og kommer ikke in et eneste sted. Eller er det vor egen skyll. Jeg skrev til Sansot, at han skulde finne dig; kanske gør han det. — Tak den søte Werenskiold

for brevet. Tak ham for al hans godhed og trofasthed i det gamle svære år, både han og hans hustru! Jeg er så overlæstet med brev og så tanketom, nu midt i skrivingen, at det gagnede ham ikke det gran at få brev fra mig. Ikke det gran. — Tænk, nu er det oplyst, at like in i forrige århundre var kvinder med i alle håndværk (som ænnu i Frankrige!) borgerbrevene udstedtes på man og hustru, og hun havde råderum for sin ævne, det er i dette siste århundre, at hun er stødt ut også her. Samtidig er oplyst, at hun i den første kristne kirke var præst, udelte alterens sakramente, døbte, og at det var først i det syvende hundreår og i middelalderen i det hele, at hun blev så forfærdelig uren og syndig, at hun ikke kunde troes noget så helligt. Og det var to slags inflytelser, en hedensk fra grækeren Aristoteles, som holdt «det mandlige» så højt, og en kristelig (egenlig indryk, som gæennem jødedommen kom in i kristendommen), hvoræfter asketerne (selvplagerne) forbandede kvinnen, som voldte utelukkelsen. — Men nu er vi i det store revolutionsår, nu skal det gå!

Din væn far.

Kære Bergliot, bare nogen få ord i hasten! Hjærtens tak for dine duelige brev, som hvergang gir os så megen oplysning. Du har da vel læst syvende og ottende hæfte af Darwin. Er «Arternes oprindelse» en verdensbegivenhed af første rang, så er et så livagtigt indblik i værkstedet, der den blev til, enestående i verdenslitteraturen. Dette være inledning for dig til at læse den. Du skal få et par bøger sendt herfra med vilkår, at du sender dem videre til Ejnar. Så skal jeg klippe ut noget for dig af «Dagbladet», som jeg har lat oversætte og har tillæmpet.

Vi får lange prægtige brev fra Ejnar, og du kan tro, det glæder os. Han er da fri for al slags forlovelse likesom du. Så kommer den — om den skal komme — så meget modnere og overvejet, så der tas hensyn til sund slægt og god moralsk og intellektuel arv. Slikt må ikke længer gå på puff og

træf. Jonas Lies bok forarger mig ved at han med sit talent har nedladt sig til Krophgs og Jægers stil, som bare har døgn-værd, og uttværet et tarveligt æmne som de engelske blåstrømpe-romaner. Dette skal du ordret læse for Werenskiold. Og ham skal du hilse som min bror og henne skal du omfavne og kysse fra mig. Peters to ældste småpiger er her i besøk hos de to yngste. De er aldeles prægtige allesammen, så jeg tænker ved mig selv, at er der mangler ved vor slægt som ved de flestes, jamæn er den stout og san i grunnen. — Som her er dejligt nu, må du sige Werenskiold, overgår al beskrivelse med pen og pensel. *Endda* er aldeles ikke den norske vinter tegnet, ikke af landskabs- og figur-maleren og allermindst af detalj- eller stillebens-maleren. Nej, æn bare et lite stykke gærdesgård med utsigt op under træerne i en bakke, der de står så tæt, at sneen slipper ikke ner til bunden! Hils Inga!

Din væn far

B. B.

Kære Bergliot, rasende liten tid; men jeg må ærgre mig skriftlig over, at du hjælper til ved skandinavernes moro, som aldrig har været annet æn utaknæmligt, og aldrig ført til annet æn dårlig, ækel kritik og uvænskab og misundelse. Det var jo en *aftale*, at slikt aldrig skulde ske. Og nu står du midt oppi det, og jeg er sikker på, du bakæfter bare får ærgrelse af det. — Nu ligger bare lit sne æfter vejene nere på myren, ællers alt bart. Vi har hat murere, fjøs- og stallmuren pyntet, kælderen brudt op, den inre tat med og gjort til vinkæller, man går in til den langs muren mot syd, like under det vesle kammerset, pianoet står i. Vinen er under der, Keilhau og Arve lå. Nu kommer malerne, og da skal drengestuen og Oles rum gøres istan. — Jeg skriver godt om dagene og er i perlehumør. — Hvergang der kommer brev fra dig, som er det hygge-

ligste vi vet; er det bare sjask, så sitter vi som vi er snydte! Så det må du prøve at undgå. — Tarveligere æn det nu en stun er og blir her hjemme i moral og politik kan ikke opleves, tror man. Jo, jeg har oplevet værre tider. Jeg har oplevet højres uretskafne regimente med bare en tredjedel af folket, og som ikke vilde gi magten fra sig, før det fik garantier for, at de også fremdeles i alle fall fik magt til at *hindre*, hvad de ikke ønskede fræmmet. Og det, vi skrev, det var skidt, og det, vi arbeidet for, var synd, og vi selv dårlige karer. Jeg kommer til at gå i min grav som en dårlig person — i en tredjedels tanker af dem, som jeg lever samtidig med i mit fædreland. Det er for *mit* vedkommende resultatet af den lange kamp. Og just som vi hadde sejren, og var det herskende flertal, spaltedes også den hob i to dele; og atter ser en tredjedel af dem på mig som en dårlig kar. Således står det. — Gården lønner sig *ikke* under den ene styrer som under den andre. Jeg må betale lønninger og maskiner og sæd til alt det andre; gården kan bare gi dem maten og klæderne. På en æller annen måte må her

gøres oprør. — Her hjemme er det så hyggeligt; alle de ny' tjenere bare søde, og det går så godt, — bare det lønnet sig også! — Men å betale for dig i Paris og gården her og så gællen på den, det blir lit for meget for din væn far. Skønt det går vel! — Ja, farvel da! God fræmgang, ingen skandinavisk fjas, arbeid og god musik, voila!

Din væn far.

3dje februar 1889.

Kære Bergliot, du må ænnelig ikke tro, at nu er tiden usædeligere æn den før var. Den er meget bedre! Hvad Frankrige vedrører, så eksisterer der memoirer, som fræmviser den største usædelighed like in i klostrene; nu er dette umuligt. Og en mængde lignende ting, som jeg ikke gider ramse op. Men kvinnen har hat en stilling i *håndværket*, som hun senere har tapt.

Jeg for min del tror på et korstog mot usædeligheden som nu mot brændevinet. Men ænnu er ikke tiden, skønt flere og flere sind fatter, at det gæller slægtens hælde.

Siden jeg sist skrev har jeg været på et folkemøte og der holdt jeg en af de beste taler, som jeg har holdt (for almen stæmmerræt). Hadde jeg bare tid og råd, skulde jeg rejse for den sak lannet rundt. Knut Forr har været her, han fra Fron, en hyggelig

kar. — Imorgen tar vi afsted til Rindal i Fåberg (på andre siden Mjøsen) hele huset og Gustumen. Kommer igæn mandag morgen. Vi har hat megen køremoro iår. «Geografi og kærlighed» har gjort stor lykke i Kristiania; jamæn har det glædet mig. — Hvær kvæll nu spiller vi boston; vi har det svært hyggeligt. — Det uhr, som du vil købe, kan vi gjerne lægge ut pængerne til, hvis du så ønsker; men det er naturligvis som alle slike gamle uhr dårligt til at gå, så du engang må koste ny inmat på det, og det er atter en 300 frs. — Når du frygter krig æller revolution i Frankrige, så tar du fejl. Der kommer ingenting ut af det hele uten bråk. Du skal si Cavling fra mig, at det er en skam af ham at kaste hen slike yttringer som at Gambetta vilde ha scrutin de liste forat bli diktator; det viser, hvor letsindig han skriver. Gambetta gjorde det forat få slut på dette, at de deputerede stod og lovde sine vælgere alt muligt; han tænkte, at når 10 à 20 deputerede valgtes i et helt departement, så blev det slut på det, og altså også på, at de lå over ministrene som en mare forat få det igænnem, som de hadde lovd sine vælgere. Men om-

forlatelse, alle de valgte i ét departement gør det nu på den måten, *at de bytter ut med hverandre*, hvad hver af dem har lovet og vil plage ministrene med, — og så er samme elendigheden der! — Sig ham dette! Og lægg til, at han kjænder i regelen fanden så lit til det, han skriver om; men i stil og morskab stiger han bestandig. Alle mennesker *må* læse ham.

Har mor fortalt dig, at vi har købt en svært gild ny hoppe og solgt den forrige? Annet nyt fra gården vet jeg ikke. Jo, at vi har en ny Bergliot i fjøset; den gamle vilde bare være vaker og ikke malke synnerlig. Nu skal vi se, om den ny ikke ligner bedre på sin navne. Nej, hvor jeg undte dig at se en norsk vinter igæn! Du kan ikke forestille dig for en pragt. Jeg skal i den ny bok lægge in en del skildringer, så jeg sparer dem her i brevet. — Karen har været noget uviss, om hun skal bli æller ej. Nu skal hun bli, og så skal hun ha ball på rullelofte, som hele huset glær sig til, d. v. s. dets yngre del. — Jeg vilde nu så gjerne vite, hvad madame Marchesi siger om din røst. Skriv straks! Du har ikke nu på en tid

skrevet om de fremsteg, du gør. F. e. i triller. — Og det, du skriver om Arve er for lit. Hvorledes forholdt han sig til de andre Marzicks elever og til Marzick selv? Målestokken! Og har hans spil fåt mere finhed, mere sikker ligelighed? Disse to ting skortede det på sist. Fortæl tydeligt og omstændeligt. Og hvad siger Marzick om ham?

Nej, som den Keilhau er en snil god gut; men svak. Han har nu hat et anfall med besvimelse o. s. v. simpelthen af tobaksforgiftning. Så nu har han lagt tobakken aldeles væk. Han røker ikke det gran mere. Han tænker meget på at ta op til Trondhjøm som redaktionssekretær hos «Dagsposten». I så fall slutter han med sine studeringer. Jeg vet heller ikke, hvad han skal med dem, når hans livsgærning går en helt annen vej. — Fra huset må jeg fortælle dig, at «Han» og katten «Mons» er blèt rent forælsket i hværandre; de kan umulig late hværandre i fred. De slikker og leker med hværandre, hvor de træffes. Men «Hun» er blèt en rækebikje, som er over alle gårder. — Ja, dette brev måtte jeg skrive, fordi mor ikke hadde tid; nu står alle — søndag morgen — og venter

på mig; hestene er forspænte, vi skal afsted
til Rindalen. Lev nu væl og forlov dig ikke!
Forælsk dig heller ikke uten i din sang!

Din væn far.

Kære Bergliot, det siste nervøse brev an-
nammet og læst; samtidig et meget nervøst
også fra Bjørn. Ja, det er en fejl ved dere,
at I er slik; men det henger vel sammen med
det åndige og følelsesstærke, det, som er kun-
stens sjæl. — Vi morer os her hjemme over
at jeg prygl Bruun. Ja, dennegangen skal
han ha juling, juling, juling. Nu er jeg hjemme
og like nær bladene som han. Du skal også
komme til at more dig ved at se de blad.
— Min bok skrider rask frem; jeg håper, jeg
blir færdig i ræt tid. For alt det svineri her
kommer ut; for råhed at ville undertrykke
følelsen og præke den stærkeres ræt! Hvor
drev værden hen, om det blev lov, at jeg
hadde ræt til at dræpe en man, jeg holdt
for unyttig, bare jeg derved fik pænger til
noget nyttigt! Hvem blev tilsist dommer over,
hvad som var «nyttigt»?

Jeg gruer ikke for hvad som kommer; kræfterne må få storme på, så længe de rike misbruger sin ræt så forfærdelig som de gør; opløsningskræfterne må få arbejde. Men jeg vet, hvad som er fræmgangslinjen, og at menneskene aldrig kommer over på nogen annen. — Nej, du skulde se mor om dagene stå neri møkkakælleren forat se på møkka-prinsen sin læsse møkk. Jagu er han flink også, det er alles ord om ham; men mors sværmeri for ham er også storartet; det lugter så af henne, når hun kommer in igjen, at vi må le. — Tænk, møkka var så sammenfrosen i kælderen, at vi måtte skyte den fra hverandre med mineskud og køre den væk som stejnlass. Nu er den ute. Aldrig har det gått så fort med så liten hjelp. Vi er nummer 1 i bygda, og det er det blét Erlings ærgærrighed at være. — Den ny husholder-sken er et stout og dygtigt menneske; jeg har bestemt henne til kone for Even Toft. Pass nu på! — Nordrummen kalver hver dag, vi æter kalvedans, jænte, som andre drikker mælk. Og så kalvekød og kalvekød-suppe da. — Nu er det mulig, du ingen brev

får fra mig på en måneds tid for fortællingens skyld, jeg må bruge hvært øjeblik. Men du blir holdt skadesløs af andre.

Din gode væn far.

Kære Bergliot, mor har lagt fordærvet hånden sin — har du hørt maken? — Hun kan ikke skrive. — Jenny er her og har Anna Finsen med, igår stor omkalfatring i haven, de gamle stikkelsbær-buskene væk o. s. v. nyt isteden. — Ingen vår har været så vaker i min tid i Norge som denne. 16 og 17 grader Reaumur hvær dag. Hønsene i sommerboligen (vi har næsten ingen høns, Erlings hunde har spist dem; nylig spiste «Han» en til!), vårånnen næsten færdig. — Vi har måttet rive ner midten af altanen, derved fåt lejlighed til at skyte midten vel én alen fræm, så nu har vi plass til bord og dog full spaser-plass.

Sist skrev du et morsomt og langt brev. Nej, det er ikke, at du danser og fornøjer dig, som jeg har imot, men at du assisterer ved skandinavernes *offenlige* fornøjelser; det

får man bare kritik og utak for; er *du* heldigere, — vell! —

Nej, du skal bli din tid i Paris og ingen hensyn ta, hverken nu eller senere, når det gæller at komme fræm.

Lad det nu være med at ængste dig for min skyll; jeg skal si fra, når noget står på. Jeg tænker nok, vi skal greje beaffen.

Dersom jeg nu kunde gi et billede af norsk vår således som den i dette øjeblik ser på mig in gænnem vinduerne; og du læste det for Werenskiold, så kom han kanske herop lel. Her fik han fri bolig i denne samme norske vår, og dersom han ovenikøpet vilde la være at male mig, så skulde min lykke ved at ha ham og hans hustru her være fullkommen. Det er det billede af slåttekarene op efter bakken, som står for mig. Gud, som det vilde være dejligt. — Om nogen dager slipper vi creaturene; slike syn må du engang igæn få nyde. Bjørn kommer herop en sviptur og får da se det. Forleden dag kom småpigerne, som jog fræmmede sauer, bort ved fjøset og skrek og lo i det samme de ringte til middag. Koen for — 40—50 store og små bort-over rækkerne; men sjauen vakte fjøshunden,

og den og sjauen og klokken og vårvarmen gik kørne i hodet, først én, så alle sprang op og routet mot befrielsens time, jeg var i nærheden, trodde noget galt var påfærde; men det var bare, at alle hadde fått hode op over rækværket forat se efter befrielsens engel og time, mens de routet af alle sine lungers magt! De i fjøset fødte, som ænnu ikke har anelse om vår og mark, trykket sig rædde sammen; de forstod ikke sine mødres og fædres minner og håp, så lit som deres vilde mot. Min læsning fortiden er: moralens udviklingshistorie af Ch. Letourneau, oversat af Boye (Schuboths forlag). Den bør du læse, når du kommer hjem; Werenskiold burde også læse den. Tak W. for mældingen om hans datters fødsel, jeg skal *pinedød* skrive ham til. — Her skal være stor syttendemaj-fæst på Solbakken. Arvesen og Bjørn kommer. Lev vel da, søte Bergliot.

Din væn far.

Min kære, at du så rent har misforstået, hvad jeg vænter på i din sang? Jeg værget mig jo mot at tro, du skulde bli nogen scenisk sangerinne æller verdensberømmelse æller alt det der; men jeg væntet på, at du skulde få noget af det, som ingen norsk sangerinne til dato har hat; ævnen at ta os, henrive os, d. e. personlighedens magt i røsten, yndig, stærk, jublende eller klagende, så *vi* følte den yndige sommerdag, den stærke livsglæde, den nordiske vemod. Alle de andre er gode røster — og intet annet. Lit liden-skabelige, lit kælne, lit energisk-malende, men intet dypere personlighedsbud til vor. Det tror jeg, *din* røst vil få; ja, at den alt har.

Vær nu varsom, kære Bergliot! Far ikke for meget alene, — navnlig ikke, når det blir mørkt! Nu er alskens pak i Paris! Alle de værste strømmer nu dit fra hele Frankrig, England, Amerika, Tyskland, Italien!

Her er vårånn. Aulestad under Erlings anførsel foran alle de andre gårder i Gausdal og Fåberg. Han er meget kry af det!

Nej, som jeg er glad hvær gang dine brev kommer og syner os, at du går fræm i dit arbejde, føler livsmot og lar dig ikke kue æller opholde!

Din væn far.

Kære Bergliot, disse linjer idag for å tale med dig om din tilstan nu.

Er du så svak, at du vil slutte op et års tid? Tænk over det!

Tal i så fall med mad. Marchesi om det.

Dette å kænne dig så uænnelig énsom, er naturligvis en svækkelse, det også. Jeg har ikke hørt nogen ha lettere adgang til det beste franske sælskab æn du gænnem Breslau og hennes vænner. Men hele dit brev er bare svart i svart.

Gud, som du er besynnerlig. Begavet med en fortryllende røst, med ævne til å utdanne den, med kænskab til sprog og mennesker, i gode omgivelser, med råd til det, du trænger av mat, klær, moro, er du bare kullsvart av humør! Og tror bare på ét menneske, fru Cavling!

Må du ikke selv le over unaturligheden og overdrivelsen i det?

Mor er så fortvilet, skønner du, for hun gør alle dine humørrejser med; jeg holder mig meget tapperere; men jeg må jo også tilsist gi tapt, når det bare blir værre og værre.

Kære Bergliot, går det ut over helbredden, eller er din fræmgang på grun av den utilfredsstillende, så gjør kort process, det er mit ord. Du er ung og kan ta det igjen.

Om du hadde begynt på å forælske dig og forlove dig, så kunde jeg forstå — en del i alle fall. Men jeg håper, du i så fall vilde ha sagt os det. Jeg håper, du har holdt dig fri, som du gang på gang har forsikret.

Så må det rent ut være svækkelse, og da trenger du til hvile. Helst vilde jeg, du skulde ta den på Askov højskole, så fik du et tre måneders grundigt gymnastikkursus. Det er min mening, at intet vil hjelpe dig som det.

Og *du* skulde gi tapt, Bergliot? Se svart og spytte blæk? Mot i brystet, jænte!

Din beste vän far

Kære, søte Bergliot, dette med den næse-
vise prinsen har harmet mig forfærdelig. Du
kan skønne, at således sker ingen tilnærmelse
— gænnem et brev! Slike folk har en eller
annen, som får istan deres koncert, og gænnem
den man eller kvinne sker tilnærmelsen.
Skal den ikke ske gænnem en sådan, men
direkte, da kommer man også direkte, og er
han ugift, da med den, som er husets repræ-
sentative dame. Jeg kænner dig ikke igæn,
at du et eneste øjeblik har tat notice af den
fyrstelige slusken. Du skulde ha gåt til Sansot
(rue Clauzel, 23); han er en franskman; han
har ridderen i sig.

Dette med amerikanerne liker jeg godt,
når du hver gang er sikker på hæderligt folk
og hæderlig behandling. Du må vinne dig
selv igæn foran offenheden, og du må ikke
tro, at du kan det uten gænnem *lang* øvelse i
offenlig fræmtræden. Men det må ikke ta for

megen tid fra dig, og det må ikke kræve for svært toilette; for så er det ikke nok lønnende og meget for tidligt; såsom *nu* trænger du din tid. Ja, kære Bergliot, det glæder os jo svært, at man altså — og det folk, som forstår sang — vil by dig at synge for Amerikanerne *allerede!* Da har du brukt din tid godt i vinter. Jeg er trygg på, at du i disse selskaber holder dig fri for alt, som ligner utstilling eller koketteri; det fin's næppe i din ærlige, greje natur. Og jeg er sikker på, at det vil også *de beste* skønne straks, og de andre æfterhvært lære. — Ganske vist har fru Lürig ræt i, at fire måneder uten sang vilde være for meget. Men er du *ænnu* ikke kommet så langt, at du kan øve en halvannen måneds tid uten lærerinne, — jeg mener ved skalaer holde stæmmen oppe og likelig og ved instudering af norske sange lægge dig til et vakert repertoire? Du må straks og bestæmt tale med henne om dette, hører du! I må ikke opsætte at komme på det rene med det, *hører du!!* Jeg tror *ikke*, du har godt af at være juni ut; nej, jeg tror *ikke* det. Dette er vigtigt for dig, fordi *helbreden* er en svær faktor i det, som skal

bære dine studier til et højt mål. — Jennys beskrivelser må du ta *bokstavelig*, altså nøjagtig det, hun siger, som bare er den side, der ærgrer hende; hun glæmmer den andre, som morer hende, — intil man kommer i hennes nærhed og ser, hvor fornøjet og kæk hun selv er. — Kære, søte Bergliot, som vi længes æfter dig; men af den grun ikke én dag fra dine øvelser; det er ene og alene hensynet til dig selv, til din helbred. — Atter kolde dager, som har stanset opløsningens højtide. Atter lynende slagsmål med Bruun, men han er tammere nu. Ja, jeg trivs nu her hjemme, slik som det nu engang er. Bare vore offentlige tilstanne var sunnere. Dog det retter sig væl det med. — Nu har vi ændret trillen til char a bank og fåt en liten fjærvogn på to hjul og en stor do. også på to til tøjet, vinen og slikt.

Din væn far.

19de maj 1889.

Kære Bergliot, nu tror nu jeg, at fru Lürig og du er gode venner, naar du får dette brev. Det er for barnagtigt i sin rot, det der. På lærer eller lærerinne skal din fræmtid ikke stanse. Men når det i dit brev ser ut, som om du vil bøje dig *mot din overbevisning* bare for at komme fræm, så er pokker i papirerne. Nej, bøj dig der, du har uræt, og gærne også i skidt og lort og ingenting; men ikke der, du har ræt og der det går løs på din agtelse for dig selv. Med *den* arv i dig har du adskillig ulejlighed; men du har også glæde og vækst af det i din sjæl. Ja, der er jo noget i dig, som du må lære at styre. Og det er ille, at du i din nærmeste omgang har strid, der skulde du hat fred. I huset nemlig. Det er også ille, at du ingen har, du kan gå til, og som nu kunde optræde for dig. Jeg har sagt dig det før og jeg siger

dig det nu, *det er galt*. Vi må allesammen stå slik, at vi i tilfælle har forsvarere. Men du omgås ikke Runebergs, ikke Sansot's, ikke Tschernings, altså ingen af dem, som kunde på vore vægne være dig i rådgiveres og værgers sted.

Dette må bli annerledes. Husk det!

Ællers tar du det hele alt for tragisk. Hun er en tosk, og det har jeg da altid ment, og en tosk må man ta hensyn til.

Vil du komme hjem fra det hele, så gør det.

Vi har hat Dikka heroppe.

Hun har været så søt. Så har Arvesen været her for syttende majs skyll, — uforlignelig! Han blir bestandig prægtigere. Godt humør, overlegen ro midt i iveren, — prægtig!

Erling klarte sine saker som præmieutdeler og fæst-åpner og bestyrer *fortrinlig*.

Vi står for rejse til Lillehammer, der vi skal følge Keilhau hen, han reiser idag sammen med Dikka og Arvesen.

Brevet er sludret. Men du fatter det væl. Her er slik uro i huset. — Du må, hvad galt du kommer i, hvad galt du selv gør, ha full tillid til, at *da* tror vi, du med din bra

natur er *ulykkelig*; og da blir vi ikke sinte, men ulykkelige, vi også, *og hjælper dig alt vi formår*. Husk det, Bergliot, at du aldrig kan gøre noget, som ikke vi af al ævne frister at hjælpe dig ut af. Ha ænnelig den trygghed i dig, som det gir, at vite, du har *fulltro venner* i os, i glæde og sorg, i storhed og synd, i uforanderlig kærlighed gennem alt. Mor hilser og kysser dig, søte væn, og det samme gør

din væn far.

Ja, dette ser ut som skrevet flot hen; men *du* vet, at det er gammel god vin i det, bare skænket for hurtig i; de står over mig.

Lillehammer,
20de maj 1889.

Kære, søte Bergliot, dit brev fra 16de maj gjorde stormende lykke idag, vi fik det på sængen oppe hos Lunde's. Idag, d. v. s. mandag; vi kom herin igår søndag kl. 11, — så tidlig, at en liten deputation med blomster, som fra Balberg skulde møte os, kom for sent; de havde været med på Solbakkefæsten og ville vise sin taknæmlighed.

Tusen tak for dit brev! Mor og Dagny er hos tandlægen, og jeg lovde at sende dig nogle ord.

Kære, søte Bergliot, du må leve i lys og håp; du må ha det godt. — Jeg undrede mig meget ved at se, at du ikke har været med på de skandinaviske kunstneres utflugt til Meudon. Jeg undret mig meget ved at se, at du ikke taler om Thommessens, der har været i Paris i lang tid. 17de maj fik vi telegram fra dem, og dit navn var ikke med;

altså var du heller ikke der. Det går da ikke an, at du lever så helt udenfor, når noget foregår af den art! Har du ingen andre skandinaviske venner æn Cavlings? Har du ingen at lite på? Du er så exclusive.

Fra Lundes de hjærteligste hilsener! Fra alle alle! Glæde over snart at gænse dig! Fryd over, at det går dig godt. Dejlige sommerdage, ypperligt humør! Lev væl!

Din væn far.

16de juni 1889 om morgenen.

Ønsker dig tillykke, ælskelige menneskebarn! Alle flagene op på den dejligste sommerdags-søndag! Hanen galer i det høje græss, kyllingerne, det mindre kuld piper i nistæmmigt kor i sit prægtige bur under staburs-trappen, og det større over gårdsrummet, bægge under sine mødres vise ledelse, sex griser synger bass og baryton borti gris-hagen, skjor og kråke holder syndigt leven like utenfor, under Bø smæld i smæld av skytterlaget, Erling er forman i, hæsternes klokker toner nere fra «dalom», to hingster holder humøret oppe i stalden ved at knægge omkaps til en hoppe, som står der siste dag (den skal på sæteren i en hingsts varetægt); farmor går rundt og nejer «gratulerer», Oline er kommet og går stillere æn en mus rundt og rydder, Karen har spist op halvdelen av mors seks par strømper, og er hoven av skam og anger,

Dagny tripper om i særken med støvete ben æfter gårsdagen, Erling går med sine forbundne fingrer i vejret og tænker på at rejse til lensmannens for at fri til Marit (Karoline er kommet); Petter rejser æfter Keilhau, — og sol og fluesurr og hanegal og stilhed og flag — og din far, som skriver.

Juni 1889.

Kære Bergliot, vi er jo blét helt forskrækkede over, at du i denne solheten farer om fra Pontius til Pilatus æfter attester; i næste brev har du væl også været hos præsident Carnot og madame Marchesi. Fra champ de Vincennes til tour d'Eiffel og mad. Viardot! Og du fortæller, at du er nervøs? Det tror jeg; man blir det av mindre! Alene den arme madame Lürig lar du sitte der og bite sig i fingrene. Ellers avsted i en cours triomphal! Har du aldrig din gamle drage med, eller hennes hund, eller hennes tjenestepige? Farer du alene? Nej, det er sant, mad.selle Breslau var med på det ene sted og en mystisk engelsk dame på det andre, Cavling til Vincennes, en ny for hvært sted! Om Sansot's væntet jeg at høre; men ikke ét ord! — Du er blét så flink, at om nogen fortæller mig, du har sunget for Ambroise

Thomas i nærvær af schahen af Persien vil jeg holde det for højst sansynligt. Du ender som opera-directrice; din mors foretagsomme ånd er gænvakt i dig, og hun burde egentlig ha styret bon marché eller les grands magasins de Louvre. — Vore døttre kommer vist til at ta luven fra gutterne; for nu tror jeg også Dagny blir kunstnerinne, — enten skuespillerinne eller forfatterinne eller bægge deler. Også hun begynder at få denne nervøse uforfærdethed som du har. — Ja, det er sant, jeg begynder at ane noget slikt også i Dagny. — Min søte pige, om nogen dager er du her; og er vejret som nu, da kommer du flytende fræk i søvne. Giv dig nu ikke til at synge for dem ombord, så vi får hele den norske sladderen igang længe før du kommer hjem! *Mit råd*; men *du* gør, som *du* vil. Pianoet allerede på Lillehammer; nu skal vi køre det op, så det står der, til du kommer. — Arvesen har forkynt, at her kommer en amerikansk væn av Arve og denne selv. — Jeg glæder mig ikke til al den støj. Jo ældre jeg blir, jo mindre av den. Ellers så forfærdelig med elektricitet i luften, at jeg knap kan arbejde. — Mor fortæller vel om

Erlings uhæld. Mig imponerer det svært, at han tør kaste mot en gal hest og tvinger den derved overænne. Der skal et mot til, som ikke mange har; og tænk, da hadde han på den andre hæsten slidt skinnet av sine hænder, så det var med det røde køtt han tok fast på det gale dyr, som kom mot ham med våggen på ét hjul! Tapper gut! Ja, er nu dette det siste brev, før du kommer, så tak for al din mandagspassiar med os, kære, søte Bergliot! Og undskyll den rasende varme, at du intet får igjen uten sludder.

Din vän far.

Nej jeg har ikke fortalt om Erling, da jeg ikke var hjemme og så det — men hørte det, og har ikke klart hvordan det gik for sig.

22de september 1889.

Valgdagen i Paris; gid den gå godt.

Kære, kære vor væn, du må da ikke altid ta et annet menneskes skiftende humør, som du nu har tat madame Marchesi's, eller få det dertil, at alt, hvad en annen siger, er dette menneskes ænnelige mening. Du må vite fra dig selv, hvor let din egen skifter æfter dine egne stæmninger, og det er ikke altid, at selv de stærkeste mennesker står så neutrale, så selvstændigt upåvirkede, at deres dom helt ut er deres egen. Sæt, du kommer til madame Marchesi æfter en røst, der er som et hav av lyd? Så har jo *du* en «liten» røst; sæt, at dette hav eller noget annet i det private har ærgret henne, — så siger hun dig det også, at du har «en liten» røst. *Det har du slæt ikke.* Av de «store» er den ikke; men den vil (når den aldrig høres forceret, aldrig er på grænsen af sin

ævne, men alltid i full velklang) overalt høres stor nok, det være sig i opera eller folkekoncert; dens intense klarhed skal nok ta det op med langt større røster.

Også jeg, når jeg hørte den røst for første gang og ikke fik øje på det personlige i den og i dig, kunde sige, ja, *ubetinget* sige: dette er en lyrisk røst, ikke en dramatisk. Kan du huske, jeg sa dig, at madame Marchesi utvilsomt vilde lægge an på at utdanne den for de fineste ting? At du av den grun kom til å synge *to* år med henne istedetfor *ét*? — Vær aldeles trygg på, at den dag, hun får hørt dig synge fra leveren eller overhovedet får tak i dig — om bare i det private —, vil hun få en annen mening. Foreløpig er det jo også dig aldeles likegyldigt, hvad hun mener om dit framtidige kall. Inret *du* dig, som du vet med dig selv, at det er; ta information i plastik o. s. v.

Hovedsaken er jo å bli fullendt i sangkonsten, og det blir du skønnest, alsidigst (i det tekniske da) som «lyrisk» sangerinne. Dit temperament, dit hele anlæg har jævnet dig vejen til operaen; den trær du in på, når du selv vil, har du først hele kunsten,

hele, hele kunsten in i det fineste og siste.
Og dit må du komme!

Selv *det* forarger dig, at hun vil, du skal begynne ganske småt. Naturligvis er det for å få fat i fejl ved din røst. Der er toner, du ikke tar så frit som andre, som du presser; og der er det med «l», at du sætter en «i» in eller lignende, før du tar det. Ællers har jeg aldrig hørt tale om en lærer i musik, som ikke vilde ha eleverne til å begynne forfra igæn; det er nu vel meget en vigtighed også.

Du skal kænne i dig selv, Bergliot, hvad *vi* vet, som hører dig, at din røst har det, som ved sin klarhed, sit uttryk, sin ynde fortryller eller *fortroller*, som det heter på norsk. Denne ankergrun i dit vidende om dig selv skal du fæste dit arbejde i, så ingen rokker det. Du gør dig rolig og sikkert fær-dig for din utfærd, — det får vise sig, hvad den blir til. At du har av dit i særegen grad skønne middel gjort det, som kan gøres, er, hvad det kommer an på; ti da har du selv trygghed og vi andre *visshed*. Få burde kænne sig så lykkelige og arbeidslystne som du, Bergliot.

Her er den mangefarvede høst, skøn over al annen årstid. Fra de lune, varme stuer ser vi på den eller går ture i den. Søndagsmorgen; mor nætop ut av sängen, farmors fødselsdag, alle flag oppe, solskinsvejr, men i skodde ænnu; ovenpå Dagny og Inga i det lystigste fuglekvidder, farmor kommer nætop ut strålende, jeg løper ut og kysser henne, så in til dig igæn og fortæller det. Erling, som jeg har spist frokost med, er nere på skytebanen (nu kom han hjem) med sine to hunder; Herman Anker gav ham sin fine fuglehund «Lord». Alt på gården inhøstet, markerne høstgrønne, hæster og kreaturer utover i morgensprang; på tirsdag kommer bølingen fra sæteren; al budrotten er hântet.

Din væn far.

28de september 1889.

Kære Bergliot, vi væntet svært på posten idag for å se, om du var like mistrøstig. Men det var du da ikke, skønt jeg ærgrer mig svært over, at du er svak, — så svak, at røsten lider ved det! Hvad i al værden er dette, Bergliot? Du, som engang var en kæmpe. — Du må få dig et par manualer og begynne med lit kraftigere gymnastik, mener jeg. Det gir stærkere muskler og mere appetit. — Så er det så dejlig, at du er kommet til snille folk. Så du ikke har op-rivende sjau, mener jeg. Spiser du nu godt der da? Kære, svar mig på det! Dette med æggene er bra nok; men måltiderne må min sjæl være kraftige og appetitlige; men paralyserte folk spiser naturligvis som høner på en pinne, og måler de dig æfter sig, så gud trøste os! — Spis, spis, spis! Nu må du skrive til Jakob Hegel, *Klareboderne*, 4,

Copenhague, Danemarc æfter pænger. Der står flere tusen til din rådighed, kære Bergliot. Du *må* bli stærk og glad. — Du skal købe to bøker, læse dem selv, og så la mig få dem (du kan få dem billigt, hvis du stiller dig klokt, f. e. kører dem gennem en agent f. e. Fougner). *Un caractère par Leon Hennique. Og Amour artificiel par Jules Case.* Du har nu hat Bjørn og Jenny dernere; jeg er bare ræd for, at du ikke står i både øvelser og fornøjelser, hvis de drar dig ut med om dagen. Nu gæller det for dig å komme side om side med de andre, og så længe må du passe på din kraft. — Her er intet nyt; jeg har skrevet en høstsang, som jeg sender dig ved lejlighed; vejret var for dejligt, det lokket mig. Ole Nordrum og kua er her; Oles værelse er panelet, malet, ser ut som en dukkestue; nu rappes og males Karens og jomfruens der ved siden av Erlings; drængestuen er panelet og malet. Så jeg avleverer husene i ypperlig stan (med undtagelse av inredningen av fjøset). Min læsning har været en bok om den mærkelige engelske ånd Carlyle (udt. Carleil). Hadde du tid og lyst på slikt, skulde jeg sende dig den;

den er ypperlig gjort av en ung Bergenser, Troye. Så skal jeg sende dig tre eksemplarer av «Dagbladet»; jeg har skrevet om «Tiggerposen» på Sveriges rygg; der skal bli opstyr! — Farvel for ikvæll, kære B. B! Din mor sender dig væl også en del. Jeg fryder mig over valgene i Frankrige, å, som jeg fryder mig! Hils dine gamle!

Din væn far.

Nej, som jeg lo over din rasende gamle på visit hos dere!

Inga Bjørnson er det prægtigste du kan tænke dig.

Hils Cavlings!

6te oktober 1889.

Valgdagen. *Spønt!*

Kære Bergliot, nu ja, det brevet var da lysteligere. Mad. Marchesi har ikke dræpt dig, din røst er ikke rustet, du selv er ikke hoppet i Seinen, Paris er heller ikke gåt under. Sist så det svært mørkt ut. Det var så hyggeligt, om der var *noget*, som blev stående og fast, selv om dit humør gik ned. Men når hele verden skal overænne, hvergang Marchesi griner, så er det synd i verden. F. e. om du blev enig med dig selv om, at din røst har første rangs klarhed og klang, så gik det an at høre, at den ikke var stor eller led av øjeblikkelig svækkelse. Og når det stod fast, at du har *sjælden* dramatisk fart og illusjon i dig, så gik det an å vente, til røsten var fullt utdannet med

å avgøre spørsmålet: hvortil? Selv om det tok noget længere tid: røstens fullstændige uddannelse er nummer 1.

Nu er jeg meget spænt på to ting: synes du, at du går fræm, lærer noget, som i særegen grad hjælper dig fræm, tar fejl bort, lægger nyt til, — *og så at få vite prisen*. Du må da engang få på det rene, hvad spasen koster. — Erling og Anna kom igårkvæll, og nu skal brylluppet *stå fredag den 11te*, så her er meget å ordne; det får også du lide under. Ti nu skal *alt* gøres om; vi trodde, det skulde være den 14de, så mor er sint, og har ingen tid til skrivning. Anna er jagu så søt, rent en ny en; hun måtte kunne være mottagelig for en betydelig udvikling, så det igrunnen er synd, at alt nu skal gå op i matstræv, — skønt vi skal gøre vort til, at det ikke blir så.

Du skulde op til kærtinga i rue Labic (eller hvad den heter), bare *én* frokost i huset, bare ét rum; spør dig for! De telegraferer sin høje ankomst. De vil gjerne bo op i Ternes etsteds; du har fri hænder til å være forsyn.

Vi har fått en ny okse fra Telemarken, et

av de skønneste dyr, nogen her har sét, 130 kroner, 1½ år gl. Ullmanns tjenestegut er her med den. Så har vi solgt vor egen okse og en kvie — uten at det kommer op mot prisen for bæstet fra Telemarken. — Til brylloppet sitter mor, Erling og Anna og skriver inbydelser. Bare Annas forældre, Fyksens, præstens, Børresens, Even Toft og husmänner herfra. Lundes og Mejdells fra Lillehammer og min bror og hustru fra Xania. De nygifte rejser herfra fredag kl. 5 til Lillehammers Victoria hôtél — ha! som Bergliot skriver! — Her er det allermildeste vejr. Vi pløjer op hele behovet for næste år, og rapper stalden og grishuset invændig, likeså Karens rum (ovenpå ved siden av Erlings), så her blir det ene varmere æn det andre. Alle hus istand til avleveringen undtagen inredningen av fjøset.

Her er slik forstyrrelse, så det nytter ikke å skrive.

Din væn far.

Søndag 13de oktober 1889.

Kære Bergliot, huset er ænda fullt av fræmmede; Peter og Laura, Sigurd og Lina, fru Mejdell, fru Lunde og Elisabeth Konow er her alle.

Så det må gå utover dig, det kan ikke fejle, det. Du må se vederlag i Erlings og Annas komme i denne uke. Imorgen kvæll (mandag) rejser de fra Kristiania.

Altså bryllopsdagen hadde godt vejr midt i regntiden. Godt vejr, klar himmel for flagene. Kvællen forut var Sigurd og Lina komne, Peter og Laura og Arvesen; så huset vågnede i høytid, og flagene forkyndte den straks; også Bø flaget.

Klokken halvét kom gæsterne, alle i vågner med to hæster, Fyksens og Annas forældre, Konows, lensmannens, Børresens, sorenskriveren og Lundes. Uopholdelig gik vi til ægtevielsen. Her på kontoret var alt ordnet

(mor beskriver det). Husmänner var med, og da de to troskyldige, søte unge mennesker rejste sig og sa «ja», så brast vi igråt alle vi, som var dem nærmest, og jeg gråter nu igjen, da jeg skriver det. Handlingen var høytidelig, ikke et usant ord i den. Og gamle Mejdell så rørende og gav spørsmålene til Erling som til en søn med «du» og med slik varme og deltagelse. Og Anna var så utrolig nydelig i sin sorte atlaskes kjole og så glad og så rørt. Og det var vi allesammen. Vi blev ét samfun med én gang.

Ingen av os glømmer dagen; den æfterlot en stämning, som vi er rik av ænnu. — Men jeg må da fortælle dig fra middagen, som var slik ordnet, at alle hadde herrer tilbords, (Inga, Elisabeth, Cæcilie Mejdell, Dagny husmännene) der sa Ole Dokken best som han sat, til sin dame, Inga, så alle hørte det: «Nej, nu må jeg ut lit,» og så gik han avsted og kom in igjen med glad frejdighed. Siden heter det her i huset: «Nej, nu må jeg ut lit!» hværgang en skal på do. Og så må jeg fortælle, at blækhuset, som bruktes til underskrift av kontrakten, likesom pennen (guldpen med diamantspiss) var mine jubilæ-

umspresenter, og vi kom overens om, at de skulde du og Dagny også bruke. Og brude-sløret var mors, og det skulde også du og Dagny bruke.

Elisabeth, Inga og Dagny holder en skrækkelig sjau ovenpå, jeg kan næsten ikke skrive. Nej, hvad den Inga er for en pære! Nej, nej, for et ægte, forstandigt, godt, søt menneske! — Ja, jeg vet jo, du får alt å vite av levende mun, så jeg heller vil gå mig en lang tur med Peter og Sigurd æn å prate med dig idag. Jeg er også så vinør i hodet. Dit siste brev gav et billede av, at du er glad i din fremgang. Fortæl lit om dine klasse-kammerater og hvordan det går til der. Synger I for hverandre? Hvor lang tid tar det så? I må altså være der flere timer ad gangen?

Din beste vän, din far

B. B.

Aulestad,
19de oktober 1889.

Kære Bergliot, næste brev skal du stile til Kristiania, for samtidig med dette rejser din mor og jeg ditin. Jeg har fåt et så hjærteligt brev fra Grieg og så vil jeg se utstillingen og høre «Olav Trygvason» og se, hvad i al verden Thommessen har fore og en hel del. Ellers er det synd på mit morsomme arbejde, som jeg må avbryte. Din forkølelse har skræmt mig op. To ting *forbyr* jeg dig, det er å forlove dig og forkøle dig. For begge ting er umulig, når en ikke selv vil. Aldeles umulig. Det er også første gang, du har skrevet om forkølelse, og en sangerinne må *lære* ikke å forkøle sig, og holde strængt over, hvad hun derom har erfaringsmæssig lært. De, som skal leve av sin strupe, og så forkøler sig, skal ha bank. Det er *min* mening. Jeg er ikke forkølet året rundt.

Bjørns store lykke i K.havn har glædet os *og alle mulige mennesker*. En hel triumf! De vet ikke av derinne, at nu kommer vi. — Vi glæder os rasende. — Ja, læs nu ænnelig *Letourneau* fra ænne til annen. Når du kan de ting der, da kommer du mere til historiens resultat æn en mængde mennesker, som har læst værdenshistorien til artium. Og vil du ha den på norsk, fordi du blir ked av å læse den på fransk, så skal du få den straks. Lov mig nu det! Men hvor blir der av de to bøker, *jeg* bad dig købe? Dem haster det meget med å få læst, så jeg kan få dem, ikke begge på én gang, men én om senn. — Heroppe holder de på og graver tomt, tomt, tomt, tomt! Ellers morsomt å vite, at der skal de bo! — Du må sige Erling og Anna, at de må ikke bli længe borte, hæller ut igæn en annen gang, når kanskje vi også er ute. Du må mælle lit om dem; de kommer væl ikke til å skrive meget selv. Sig Erling, at vi uten videre gør store besparelser. Bygmesteren gir vi 3 kroner om dag på egen kost, og så gør *han* akkorderne med de andre for os. Vi sløjfer en gruelig mængde, som arkitekten har smurt op; vil man *siden*

gå over til det, så er der lejlighed. Vi gør skifergulv i kælderne istedetfor teglsten, lægger intet *bly*gulv i baderummet, bygger ingen veranda, skønt vi lægger tilrette, så der kan bygges engang, når det kan ske læmpeligt. Og gerekterne omkring vinduerne gør vi ikke ny; det kan også gøres en annen gang. Der er også vejter gennem kælderne, vi ikke graver; bunden er ypperlig, og her er overflødige ting anordnet. Vi murer *ikke* hvælvinger i kælderne; det blir rasende kostbart og er vist aldeles unødigt. På denne måten sparer vi mange tusen kroner. Og bygmesteren innestår for, at huset blir godt og vakert uten det. Dette må du læse for «ungerne» da og sige dem, at vi snakker om dem alle dager, og vil ha dem hjem igjen så snart som de kan rive sig løs. — Jeg glædede mig ved å få se lit fra klassen og undervisningen i dit siste brev. Du skulde øve dig selv i å se og tægne mere av den sort; du vil selv ha glæde av å kunne, for du har utvilsomme anlæg; men der skal øvelse til. — Jeg har i denne tid moret mig ved å læse om møtet mellem den tyske kejser og den russiske. I de peneste former

det bestemteste frieri og det bestemteste avslag. Og begge tænkte på Frankrige i hvert ord de sa, skønt navnet ikke nævntes. Har du læst talerne, så forstår du, hvad jeg mener.

Vi har et langt brev fra Ejnar og har sendt ham lange brev igæn og tægningerne til huset, smukt utførte og et av dine brev og Sansot's siste brev og en hel del ællers. — Med Inga og Dagny går det utmærket. Nej, den Inga er væl præktig. Jeg har lovd dem en tur in til K.ania på vårkanten. Dagny skal i det minste én gang om året in til Kristiania, til teater o. s. v. Gid vi kunde sende henne til Paris! Du må riktig hilse dine gamle folk fra os; jeg glæder mig så svært over, at du er mellem stille, dannede mennesker, som holder av dig. Og som jeg glær mig over, at du sover så godt! Å, mere æn over at du arbejder! — Det er sant, du må fortælle Erling, at «Han» er blèt en utlært tyv. Han må utvilsomt være av en tyve-slægt. Ikke alene, at han stjæler her, passer på, når de andre har spist og bordet står forladt, da går han rundt på baklabberne med forlabberne på bordet, slikker tallerkener,

tar alt, han synes om; men han går rundt på gårdene og stjæler; på en gård fik han tak i en myseost, på en annen åt han op et kaldgrautfat, fra fru Børresen stjal han køt, — og sådan rundt til forfærdelse for folk. Det blir hans bane, stakkar. — Fortæl, at nu er her tærsket. Lite, men utmærket. Kløverfrøet aldeles mislykket; vi lot det ikke engang gå gjennom maskinen. Tusene hilsener fra os alle!

Din vän far.

Jeg sender ingen bok.

Cavlings. Han er jo i K.havn, og hans adresse kænner jeg ikke.

Kære Bergliot, jeg har hat en travel uke, det glir nu fort med fortællingen. Og midt i arbejdet måtte jeg glæde mig over dig, min kække jente, som gjorde det så godt første gangen du trådte op. Cavling skrøt naturligvis formeget af dig; men det var så godhjærtet og varmt skrevet, at jeg ikke kunde læse det højt for de andre; men måtte gi det fra mig til Keilhau. De to damer, som du skriver om, talte, den ene til dig, den andre til madame Lürig, kan jeg ikke læse navnene på. Du må friste en eneste gang at skrive dem tydelig. — Herregud, Bergliot, du skulde vite, hvad det er at læse noget dejligt om barnene, *og som en er sikker på er sant*. Det overgår alt annet, som kan læses. — Denne fryd har også du nu begynt at gi os. — Provstens var her forleden; jænterne er rejst til Bergen forat bli forlovet, og jeg ærtet ham fælt. —

Ingen nyheter forresten herfra da, uten at N. N. er på dør. Hun hadde en næsetip, som dryppet, og den gav fra sig ner i maten, og derom blev uvænskap mellem Karen og henne, og så drog hundre andre ting sammen, og tilsist blev hun rent umulig. Vi satte kufferten og kommoden og posen og kærringa og næsedryppen på en langslæde og afsted, farvell! — Stor fryd i hele huset. Stor spektakel med fortællinger om henne, nu, når hun er rejst. — Jeg har intet hørt, om du læser Darwin nu. Jeg sendte dig om arveligheden; den burde du la fru Runeberg læse æfter dig; hun vil ha svær moro af den, og da kunde du med det samme takke hjærtelig for brevet. Du kan tro, det var hyggeligt. — Nu har vi om kvællerne slået om fra whist til boston, og er ikke småpigerne næsten like så flinke som vi! — Idag blev Peters mor begravet; likkisten gjordes her, og hester kørte herfra, så hele selskabet drog afsted fra Baklien i slæder til kirke, alle tjenere og husmæn. Og småpigerne gik med sine kælker op til kirken, og da liktoget ikke kom tidsnok, rendte småerpigne den ny vejen nerover like til Sol-

hejm; og så sat de på hos liket opover igæn og rendte foran hele liktoget nerover igæn! Keilhau og Erling med tilbake, der det var stort selskab, og de spilte whist med Fedje og Peter (som er kanske den første whistspiller i Gausdal, han og Erling) og kom hjem kl. 7 og var meget fornøydde med turen og laget. Men det ser ut til, at Peters siste barn (tre uker gl.) også stryker med, så der blir begravelse en gang til. Og Mathias's kone, Ingeborg, dør vist snart. Vi har måttet hjelpe ham med penger, mat og klæder til barnene; skønt han har gårdens (og kanske bygdens) største plass; det går den andre vejen, når konen ligger. Så I dur da til noget, I kvinfolk også, selv om I ikke synger for os. Ja, du er vor egen eneste dejlige Bergliot er du! Å, hvor jeg holder af dig, ænten pokker du blir en berømt unge eller ej.

Du må hilse mad. Lürig og din gamle kone. Du kan få *låne* penger til uret.

Din væn far.

Kære Bergliot, har du læst «Professoren». — Hvis ikke sender vi den, og du til Ejnar! Tak for alt, du sender mig! Det glæder mig først i sig selv, dernæst fordi det kommer fra dig, og viser, at du selv er med og vil ha os med. Jeg læser «Le Temps» hver dag fræmdeles Færdig med «Le rêve», eftergjort, godt eftergjort legende-poesi, men usansynligt. Ja, kære Bergliot, om du nu længes, så husk, at i sin uklare arbejdstid gør alle det, og de mest, som for sit arbejdes skyld må stænge sig af. Lønnen kommer senere. Vær ikke utålmodig. Men sig til os *alt*, som er i vejen, tægn af alle skyer, som mørkner for dig, om bare i øjeblikket; allerede at kunne tægne dem af er et godt stykke på at bli dem kvit

Din væn far.

Kære Bergliot, tak, tusen tak for brevet! Den var morsom, den, om Hanka som mezzosopran! Sig henne fra mig, at hun må gifte sig med en man, som er et kvarter højere, og som synger elskovspartierne, ællers kan hun ikke syne sig på en scene. — Hvad du skriver om uttalen av fransk, vet jeg, er riktig. — Du har også igjen å lære å uttale *norsk*. En, som vil gøre et hjærteligt intryk, må sie ordene akkurat som vi selv sier dem, når vi er naturligst.

Her hjemme er så hyggeligt. Full vinter, sne, sne, sne; i dette øjeblik tæt snefall i tåkevejr, som var der gråhvite gardiner for vinduerne *utenfor*. Herligt i den varme, lune stue. — Muligens at Bjørn og Peter, kanskje L. Holst kommer op i julen. Tänk, om det var dig! Tänk, når du atter får køre i slæde! Når du har øvet dit sang-kursus (antagelig om halvannet år), så skal du væl ha ferie et

års tid; æller skal du straks klæmme iverj?
— Jeg stæmmer for ferie og moro et års
tid, så du kan få kræfter. Men den tid, den
sorg, — i slæde må du få køre, jænte, og
dra frisk norsk vinterluft så snart som muligt;
for den er det ypperste, vi har, vinterluften!
Likesom lannet i sne er det skønneste i vær-
den. Men menneskene du, som de er kolde
og ugænnemtrængte. Akkurat som en ikke
oparbejdet røst er hele mennesket. Jeg lider
hjærtekval av savn æfter varme og tro på
noget hos dem. Hjærtekval. Jeg vænter fra
år til år; men nu og da en liten opblussen,
så væk, slukt, tørt, ingenting. — Farvel,
kære Bergliot, farvell!

Din væn far.

Kære Bergliot, bare noen ord! Dette har været Parnells uke; alle aviser skriver, alle folk bare taler om Parnell, som nu i over ét år sammen med sine venner har været anklaget for at ha hat forbund med dem, der forsvarer Irlands sak med mord og rov, mens han offentlig tok sig ut som den, der strængt stod på lovens grun. Nu ligger hele bakvaskelsen (og Times, som har ført den) i smudset! Alt var falskneri!

Denne uke hører til de gladeste, jeg har levet. Jeg har også skrevet utmærket i den, og jeg skal få en vaker bok istan til våren, kan du tro!

Her er fræmdeles så dejligt! Idag søndag sitter jeg og læser min annen artikkel i Harpers Monthly om Norge; i æftermiddag skal vi til prosten i bredslæden med to for. Hurra! — Så nu er fru Lürig bra igjen; — ja, I kvinfolk! — Når du gymnastiserer, har

du da jærnpjecer at løfte på? Du kan købe dem der av des Ternes støter sammen med faubourg Honoré.

Carl Keilhau har begynt at studere Bruun for at levere en række opsæt om hans «Bruniana» Han fortjener engang at komme under saksen, det lange hår. — Her hjemme morer vi os svært over Sverdrup, at han nu ænnelig er færdig — og med alle menneskers foragt. *Nu* er «V. G.» et sant uttryk for, hvad næsten alle føler, ænog mange Ofte-døler. Gamle Fougner var her en søndag, og han sa det samme. — Det nytter at arbejde.

Fra Bjørn ingenting i det siste. Fra Kiel-land muntert brev. Det går med hans avis. Ser du, jeg fik da nogen linjer rablet ner til min egen søte pige!

Din

B. B.

Hils Cavlings!

Kære Bergliot, jeg liker rasende godt, at du bare vil gå den rette vej til målet, ikke lyve, ikke smigre, ikke være feigg; men trofast og lydig og san. Jeg tror nu ikke, du i længden holder kunstner-karakterløsheden og intrigerne ut; men jeg ser intet galt i det, at du ikke i længden blir en opera-sangerinne. Bare du blir et bra menneske, som kan dine ting til det mæsterlige og henrykker ved din sangs personlige magt, så er det øvrige afhængigt af dig; da kuer de dig ikke.

Atter igjen et langt brev fra Ejnar. De hadde nætop fåt tidenden om Parnells frifinnelse, og da de fleste der var konservative, som hadde brukt de strængeste uttryk om ham, så fortæller Ejnar, at han har lat «getebukkene» steke i deres eget fet. Jo, ærte kan han. — Her i lannet bare doktor Nansen fortiden; -- hans intog må ha været storartet.

Hadet mellem Nordmænd og Svensker gror

livligt. Jeg tør forsikre, at stæmningen nu er for åpent arbejde mot unionens overgang til et forbund. Selv højrefolk går snart med på det. — Hvor det morer mig, at Hejmann ænnelig har fåt noget at gøre! For han passer vist til å være barnepige. Ja, jeg vet forresten ikke; han blir væl ked af det også. — Slik vår har ingen mennesker, ikke de allerælte se't maken til. Regn om natten, solskin om dagen! Da kua drog til sæters, danset hu! Ja, som bølingen er vaker blét! Det er synd, du ikke får se den, — aldrig får se når den slippes, aldrig når den går, aldrig når den kommer hjem. Dette er det vakreste af alt, som lanlivet i Norge ejer.

Andre har væl skrevet, at farmor er kommet, og at ingen kan se den allerminste ændring på henne; samme ypperlige humør også. — Nej, nu skulde du se kyllingerne i deres bur med næt over under staburs-trappen, et stort rum, flere alen langt og halvanden bredt, og i den ene ænne et af Bjørns hundehus, nu rødmalet. Alle er oppe og snakker med kyllingerne, alle kaster in græs æller gir dem vand æller mat. Og foran på verandaen, som nu er malet, en slik svale-

sang, Bergliot, og krydret duft af kløveren vil snart begynne. Og de herlige solfall over fjellet over Bleike! Og badet venter på dig, og en ny hingst, akkurat Spellet op ad dage, men bredere. Du skal selv få køre hjem fra Lillehammer! Ja, kom nu! Du skal se, at sjøen er snild for en gangs skyll.

Din gode væn far.

Hurra for våren på Aulestad!

22de november 1889.

Søte Bergliot, jeg har så liten tid; men jeg må jo si som dit siste brev har gjort os glad. Når du spiser godt, sover godt, synger godt, . . . så er der solskin og fæst. Og så er Erling og Anna her og fortæller om dig og den søte værkbrudne man, du bor hos, og som du er i dit æss, når du får være god med ham. Og jeg liker så, at du stadig øver dit hjærtelag på dem, som trenger hjelp. Hjærtet må øves minst like meget som ånden og karakteren; men det har folk ikke lagt mærke til. Og som sangerinne er det med hjærtet, en synger, likeså meget som med røsten selv; det må ha gænnemtrængt røsten og ordene. Av den grun må det også ha rikdom nok til å trænge igænnem skole, fremmed sprog, forlegenheden foran offentligheden, uoplagthed, trænge igænnem med stæmningens uvilkårlige naturmagt.

Hvad synger du for slag? Er Marchesi snild med dig? — Til Hegel skal du skrive så vidt længe forut, at du er forberedt, selv om han glømmer det et par dager æller væl det.

Erling og Anna er så søte, du, ja, de er så søte, at jeg ikke kan slippe dem. De er så dumme og dejlige og med slik frisk tro på sig selv og framtiden. De morer mig svært. — Og skønt mor har været dårlig, har dette været det rikeste ophold, vi har hat i Kania. Således har jeg aldrig været virksom og med så megen frugt. Og de, som tror, de kan slå mig ner æller gå forbi, hvad jeg har sat livet in for, de har måttet lære om igæn.

Ja, mere har jeg ikke tid til.

Din væn far.

1ste december 1889.

Søndag, mors fødselsdag.

Mor har sovet utmærket og er idag oppe forat ta mot alle sine gaver — fra barnene her småting til bakkelse-lagning og slikt noget, og fra Jenny et par franske skin-øfler, fra Bjørn en stor dyp blå krukke til å sette paraplyer i, fra Ida Lie en dejlig, dejlig liljekonval, fra Erika vidunderlige roser, og flere kommer vel; jeg skynner mig å skrive, før visitterne bryter in. — Jeg har fåt brev fra Per Stejne, at hans far Ivar er død, og at gamlen ikke ønsket, Konow skulde holde talen over ham, men jeg. Selvfølgelig rejser jeg forat gøre det. Det blir dagen æfter min fødselsdag, at jeg rejser. — Farmor har været dårlig, men er nu rask igæn. Ingen andre nyheder deroppefra. Her inne stor opstandelse og spektakel i forsvars-saken, som tas på den for Kristiania hyste-

riske og unaturlige måte, som er denne by ejendommelig. Du skal få abonnere på Dagbladet fra nytår, vi skal besørge det; «V. G.» (d. e. Vullum) har gang æfter gang lov til at forvrænge og *lyve* om det, jeg skriver. Du bør så henimot nytår i et pent brev takke for, at du har hat bladet og så frabede dig det.

Ingen tid til skrivning. De kom, visitterne, meget tidlig. Peters, Lies, Welhavens o. s. v. Størmer, o. s. v. o. s. v. Til kvælls skal Julie Nielsen, Rolfsens (fra Bergen) og Peters være her. Mor lit dårlig av al støjen. Så jeg også er blét træt ved å se henne medtat. — Bjørn spiller «Olav Trygvason» av Grieg; du skal få den sendt (d. e. *lånt*), så kan du se, hvad dette er for en dejlig, storartet musik.

Nu skal jeg til å instudere «Mariannes kapricer» med Bjørn i hovedrollen (lån dig et hæfte av Alfred de Musset og læs stykket!) Jeg får nu se. Jeg *håper*, det skal gå. Også denne teatermåned har været god. — Gamle Jahn i Bergen, mors plejefar, vilde ha fejret guldbryllop idag, om hans «Catterin» hadde levet. Vi telegraferte. Han har det så småt,

at vi må hjælpe ham. — Du har vel sét, at min bok skal ut i annet oplag. Den gør fremdeles overalt den største lykke. Ingen bok av mine har gjort så stor, og kanske ingen i vor nyere literatur. Første oplag 7 000, annet 2 000. Det, du skriver om dig og din sang, er mig bestandig det viktigste og det kæreste. At de andre ler av dig, viser vel, at du selv er snill og glad; har du skrevet *defendu de touché*, så har de også let av din grammatikalske fejl. Men hvad tror de om din sang? Har du hørt dem tale om den? Har du overhovedet selv dannet dig en målestok æfter de andres sang? Kan du *objektivt* selv, eller æfter andres roligere dom gøre dig en mening om, hvad den nu er i volumen, uttryk, virkning? — Ja, farvel da, min kære ven, lad os ønske, mor snart blir frisk; jeg skal skrive, hvis hennes bedring stanser, eller noget godt hænder, skrive straks.

Din væn far.

Kære Bergliot, så du er syk? Det går ved gud ikke an! Nej, hvad er det for noget. Bliv frisk igjen, hører du, sæt vilje på det og vær forsiktig! — Nu er mor nok så bra igjen, men mager; det går fræm dag for dag. Å, for vejr så deiligt. Skogen overstrødd og glimrende i solskinnet, — ubetinget det skønneste natursyn, som finnes. Det er hjærtets fineste følelser, de reneste, skæreste i billede. — Og «hansken» på det fri teater i Berlin! Følgende telegram fik jeg fra bestyrelsen og deres venner (det er et forbund, som vil inføre nyt på den tyske scene); de var samlet i fæst bakæfter: «Livfuld, herlig motagelse. Gjentagende, stærkt bifald for åpen scene, fortræffelig fræmstilling. Trods meningsstrid (om tendentsen) holdt værket dem alle i sin magt. De forsamlede styrere og venner av det fri teater hilser Dem med

glad taknemlighed.» Otto Sinding telegraferer: «Hansken stormende bifall, udmærket spill.» Frøken Klingenfeld, oversætterinnen: «Hansken stor succes, udmærket virkning.» — Det fri teater spiller et stykke bare én gang. Dette er det første av alle, det har spillet, som har slått *helt* igennem. (Altså ikke Ibsens trods alt skriveri har gjort det! Nu kommer sanheden!) Dette betyr, at nu vil flere scener ha det; en stor skuespiller, Reicher, har alt sagt, at den Riis, han nu spillet, går han Tyskland rundt med! Så betyr det, at jeg kan få mine andre stykker æfter! A, bare jeg kunde det! — Så vil det sannnes, at først brøt jeg vejen for Ibsen, og nu har han brudt den for mig. Ja, gid det vilde lykkes; det så engang så håpløst ut. — Jeg rejser en fjorten dags tid opgænnem Gudbrandsdalen med politiske foredrag. Jeg er igrunnen ikke meget glad over det. Men hvem har vi? — Jeg skal få sendt til dig Alexander Kiellands brochure om forsvars-sagen. Ja, bedre er ikke skrevet i Norge. Gudbevare mig for en opvask! Der traf de en gammel harm, som kan gi sig ord! Ja, jeg har aldrig læst maken i vor hjæmlige

strid! — Og nu går han fra journalistiken!
— Bliv frisk igæn og send os gode, lyse,
glade tidender, vor solfugl!

Din væn far.

Kære Bergliot, at der er poesi i en sang, vil sige, at røsten er gænnemskinnet av en tiltalende personlighed; foruten tonen og ordet hører vi en sjæls længsel, harm, glæde, ildhug; selve kunsten i det har samklang med menneskets væsen foran os; det er herav vi gribes og henføres, av styrken i det menneskes følelse eller vilje eller fantasi og gænnembruddet av den i hans sang. Er røsten stor, men ikke fylt av nogeting, så nytter det ikke; omvendt nytter ikke den største styrke i personligheden, når sangen ikke rummer den.

Har mad. Marchesi nu git dig «Halleluja», så mener hun, at i din røst er en vandklarhed, som spejler et rent sinn, en innerlighed, som går sfæriske vejer, fantastisk henblående. Men ved siden herav skulde du hat en sang full av passion og vilje og en full av skøj. Du får det væl. Har du talt med henne

om, hvad du ønsket, siden hun traf, hvad du synes om; eller har du sunget så vidt ut, at hun forstår, hvor du har din styrke? Svar mig på det. — Takspærrerne på Erlings og Annas hus er rejste; nu ligger huset der med utbredte vinger over al den skæbnerike arv av fædre og mødre op i vort folks barndom, som skal utklækkes og retledes under dets værn. Al sorg, som skal gråte, al glæde, alt letsinn, som skal le, al ævne, som skal tændes og arbejde, al utskejelse i synd og forsæt, al dumhed, al ædel drift og tilfredshed, al anger og grublende fortvilelse. Der vokser vel snart det, som skal værne om vort navns ære eller skæmme det, enten bare arve vore stærke drifter og ikke tillike vort arbejdsnot og vort selvstyre. Der er av alting i vor æt, og det skal være så i Annas også; de støter ovenikøpet sammen før nu; de har kryssset hverandre tidligere. Jeg ser på husspærrerne som på ribbene i en skæbnekrop, slægtens lange, mangenavnede. Måtte den bli mere æn til fisk, måtte den bære noget fræm av det meget, jeg har tænkt for dette land, rejse sig med det som en stærkere vilje æn samtidens og deri kundgøre

sund arv! Dette er det højeste ønske for mig selv, som jeg formår at forme. Og da det er *vort* slægtshjem, så skal det væl ha stærke magter mot sig, brændes av eller lignende; men op igæn, skønnere og bekvæmmere! Så også deri må ættens værn ligne ætten.

Dine to siste brev har været utmærkede; dine oplysninger om sangen i klassen, blant dem, som skal samvirke ved matinéen o. s. v., samt om dit eget forhold til mad. Marchesi er tægnet, så vi alle skønner det. — Den menneskeskyhed du beskriver, er ikke egenlig det, men lyst og trang til å være meget alene, og den er arv fra mig (som har den fra far). Men mistroen, den er ikke min. Far hadde den. Du tar også fejl i det, at de fleste mennesker er falske og usanne; det ser så ut, når de snart har den mening og snart den; men saken er alene, at de ingen meninger har, men føres av en omgivelsernes smitte til hvadsomhelst, *der ikke strider med det tilvante*, som er sterkere æn alt annet. Men nu ligger det nætop i det fransk tilvante å si komplimenter, så dem rægner det av, og det er ikke av falskhed, at de siger, men av «god tone» og av omgivelsernes

smitte. — På Runebergs brev har jeg alt svaret. Han roste både din røst og din sang og var glad i dig. Nej, Runeberg lyver ikke; ej heller er hans fejl den at føres bort av omgivelserne — han er en meget selvstændig natur. — Det faller mig in, at dette brev og brevet om Kiellands skulde du sende Ejnar til gænnemlæsning forat han kan komme in i tankegang og tilstanne her. Du kan jo be ham om å få dem tilbake. — Jeg har ingen lyst hat å skrive ham til, så længe disse månedslange forfølgelser stod på. Nu, da de er så fullstændig mislykket, nu er det mig ækelt bare å minnes dem. Men derved går han glip av adskilligt i det nærværende, som kanskje nætop disse to brev gir best. — Vi vet intet om ham igrunnen; han sender nogle ræsonnements og lit om almenkinesiske forhold; aldrig et ord om sig selv uten f. e., at han kan ikke skrive mere, han skal i sælskab; æller han har meget travelt. Vi kænner ikke hans omgang, sysselsættelse i æller utenom forrætningen, ikke hans tankegang, sinnstilstan, så vi egenlig bare skriver til et portræt. Og da dør lysten til å gi billeder fra hjemmet, når vi ikke fornæmmer, til hvem. —

Alting her på Aulestad er æfterhånden blét så hyggeligt. Jeg liker, at det er Gudbrandsdalens vakreste gård å se til, og æfterhånden som alle redskab, dyr og grejer også blir førsterangs, er det triveligt å være her. Nu fejler, at gården drives op, så den kan bli som en have; den har alle vilkår for det. Da vil den kunne fø 60 malkekør; Bø før ikke mere nu. Vi sætter på hele ti kalver iår for atter (æfter det lille år ifjor) å nå op til over 40, som det før var. Bare nogen mål til op, og bedre gødslet, så før gåren alt nu 50 malkekør. Med en slik går og de, de har på rænte, må Erling og Anna selv leve godt og sørge godt for den ny slægt. Lev vel da, søte Bergliot (og Ejnar!) og tænk på

vennen far.

Aulestad,
13de januar 1890.

Godt nytår, vor yndige sangfugl. Gid du må kviddre længe og langt! Og ha den lykke, den hjærteøvelse i godt, som er vilkåret!

Kom hjem onsdag den 8de om kvællen, uvæntet og fant mor tilsængs, Erling og Anna på Vestad hos Mæhlum's og alle mere æller mindre klejne — enten midt i sykdommen eller nætop over den. Karen er meget klejn; en kærtelophovning, som er farlig, og mor angrepet for annen gang; men idag oppe igjen og skriver lit for mig. Farmor og jeg de eneste på gården, som har været (og er) friske.

Min rejse et eneste stort hæld fra ænne til annen! Peter og hæsterne i høieste vælgående, jeg frisk som en fisk, overalt så stappende fullt av folk, som deres små stuer

med tilstøtende kammerser og gang kunde rumme. Overalt er venstre i stigning, og «V. G.»s måte forkastet. Folk vil ha greje kår. Det glæder mig, du har gått gjennom Grieg-ria; men mig er nu dette meget for meget av det gode, det er sikkert. Nå, — har du hat moro av det, er det godt og væl. — Du skal fortælle os, hvordan du lever, Bergliot. Spiser du godt? So-ver du godt? Er madame snild med dig? Er pigen også? — Det moret mig meget, at du fant igjen mademoiselle Breslau, hennes venner og dine med. *Der* burde du holde fast. Og så burde du søke Sansot's op igjen. Rune-bergs har jeg sendt en bok. — At du skal synge «lettere» saker med mad. Marchesi, betyr, at hun tror, du har esprit og bon sens og at du trenger å øves i smidighed. Alle kunstens fineste hemmeligheter ligger i den lette sang. Det, du skal lægge i den hjærtelige og lidenskabelige, det er der for dig ingen fare med, i alle fall intet æmne for studium i samme mon som den lette sang med alle krav på teknisk fullænthed og stil. Og synger du, så der kommer ånd i det, da flyttes du over i større ting. Ti ånd gir trang til mere ånd både hos lærer og elev.

Jeg er noget spænt på Erlings og Annas rejse. De skal pakke in Annas saker, og mange av disse har til dagligt været brukt på Vestad, så det tør hænne, at der blir sure miner og kanskje tvil om opgøret. Selv syntes de ikke å tænke sig slikt, og jeg vilde på forhånd intet si; men det vil nok syne sig. De er bægge meget hissige; jeg håper på, at Mæhlum ikke er det. Antagelig kommer de *ikke* hjem ikvæll (søndag), for det sner forfærdelig, og føret er altfor tungt for Jakob; men jeg er meget spænt på å få høre. — Konen oppe på Lunde ligger for døden. Over halvhundre i lunge-betændelse i Gausdal. X. Y. og frue telegraferte til Torstejn Lunde og bad om å få komme dit op. Han svarte, at fruen var syk. Hvorpå X. Y.s svarte: «Ja, så kommer vi da!» Så blev også Lunde liggende, — og X. Y.s kom! — Jeg skal hilse fra Lina og Sigurd og barna. Nej, som der er hyggeligt, og som barna er snille og *vakre*! Den gamle konen, mor til klokkeren, ælsker dig og bad dig hilset. Har du sendt henne dit portræt? Kære, som det var morsomt å høre, for forventninger, hun hadde til dig! Hun var hos Sigurds i de

dager, vi var der, hun var kokke. — Hos Forr på Forr i Fron var vi også (Castberg og jeg); det er det største og stateligste hus i dalen, og de mennesker er mine beste venner deroppe. Vi skulde ta derhen en sommerdag. Tusene hilsener fra alle gænnem
din væn far.

26de januar 1890.

Kære Bergliot, denne uke har altså været den, hvori Hejbergs «Kong Midas» blev af-fyret. Virkningen var «overordentlig», siger man, og vi får nu se, om den er varig. Æn-videre, om dette til syvende og sist er mig til skade.

Jeg skulde skrevet om det; men jeg har fortæret det i mig selv, så jeg har intet å gi dig av det.

Hvad synes du, om at late som dette ikke er et angrep på mig, og at sammenblanne det, at en digter låner en figur, at sammenblanne det med å ta en kjent person og skamskænne ham ved å lyve på ham egen-skaber, han ikke har, og handlinger, han aldrig kunde begå!

Nej, å leve et konsekvent liv, ville noget i verden, ville det med alvor, det koster. Og her i Norge vist mere æn andre steder.

Jeg kunde fortælle dig et og annet om det, kære Bergliot; det er min mening, at du har noget av det samme, og at teaterlivet derfor vil bli for hårdt for dig, så jeg sværmer ikke for, at du skal in i det.

Kære, hvor jeg kænner dig igjen i det, at du kan ikke «syng med følelse», før du tyve ganger har sunget uden. Du kan ingenting av dig selv *ænnu*; men først æfter den mest hårdnakkede øvelse. Dette at stå op *med mot*, må også øves in, og av dig mere æn av nogen annen, fordi du er så mistænksom, og alle, som er det, kænner sig lettest usikre.

Ingenting om eller fra mademoiselle Breslau og dem der? Og Sansot's, som er så snille mot dig, og Runebergs. Nu skriver jeg ham snart til og svarer ham på hans lange, prægtige brev. Men det er ikke så grejt å skrive til en, som skænker sit land både kejsere og kunst og videnskab og industri. — Sansot svarer jeg også. Han skrev et højst interessant brev til mig.

Her har været et snefall, så guderne sig forbarme! — Ingen under, at skogen kan fortælle æventyr. Nej, vi gik neri Nevrådalen

en halv-kvæll, sneen hadde jævnet alle løv-trærne, så de var som et snehvidt strikke-tørklæde i bølginger bortover, og så stak graner op av det hist og her, kry, ranke, mørke invændig, unge, stærke som hurra, du skulde aldrig ha set noget kækkere og yndigere, yndigere og kækkere. — Huset går rask fræm nu, vi er alle bortpå der lange stunner ad gangen. — Det høj, vi la ner, med det samme det blev slåt, tar køerne fræmfor noget annet. Så det er en begivenhed blét. — Vi har det så hyggeligt om kvællerne; vi spiller boston og spiser appelsiner ute på bordet i gangen og læser og fjaser. Nu venter vi Forr's her og Blekastads. — Om søndagene skal jeg heræfter ut og holde foredrag. — Anna trivs så godt imellem os, og er i alle henseender blét en ægte «Bjørnson». Og hennes far, som til å börje med, vistnok har hat imot forbindelsen, er blét så gla i os. Ja, der står en høj mur av bakvaskelse omkring den i Norge, som vil være sig selv og prøve å få andre til å være det samme. — Når du skriver, må du ænnelig bestandig som nu trøste os med, at du har det godt i spise- og sovevejen, og at

du går fræm hos Marchesi. — Men jeg for min del længes utrolig æfter den dag, da det umiddelbare og friske i din natur har slået igænnem i din sang, så den bevæger og fængsler alle. Dertil må det komme, *må* det komme.

Nu må du samle attester, barn, for ansøgning om stipendium. Det haster ikke; men du må ha det i minne. (Jo det haster svært — ti *nu* må det ske!) Kan ikke din væn Gouzien (eller hvad han heter) også gi dig en?

Din væn far.

Aulestad,
2den februar 1890.

Kære, idag skal jeg avsted til Helleberg, Svartum og holde foredrag, to mil borte. Men jeg har ikke sovet videre inat på grunn av aviser og infami og løgn. Nå, jeg klarer det; men at jeg er blét så vidt gammel, at jeg ikke alltid sover in, det er slæmt.

Den «Olav» til Grieg keder mig. Det er så langt ute av min vej, og jeg likte nok bedst å arbejde for mig selv. Hvad gør Grieg for andre?

.

. Men at de var snille med dig, det var prægtigt.

Ja, så så du vil ha mor ner! Det tror jeg! Hadde vi bare råd! Men du koster os så meget nu, fordi du skal ha alt, du trænger, at vi må spare det, vi kan, herhjemme. Vi komner likevæl ikke ut. Så når vi skal gøre

ænda mere for dig, sende mor ner, så bér du om mere æn vi årker.

Jeg blev så glad over dit brev, hvad sangen angår. Det er første brev iår, som mælder, at det går som du og mad. Marchesi ønsker. *Det første.* Jeg har længtes meget æfter det. — Men fræmdeles intet om, at du omgås mademoiselle Breslau. — Jeg visste nok, at det var *fliden*, som vilde gøre udslaget, når det galt at lægge «ånd» in. Du fortæller nu, at du arbejder mere æn nogensinne, og *nu* er mad. Marchesi glad. Fortæl mig lidt om Kopka! Er hun en stor sangerinne, er hun virkelig snill med dig, og hvad tror hun om dig? Jeg får ikke tak i som du har det med folk. Jeg ser dig ikke mellem dem. Nu skal væl snart Cavlings rejse; *de* er de eneste, du gir fyldig besked om, *der* ser jeg dig. Kære, skriv så vi ser!

Nu forberedes en kanefart her igæn. Jeg kan ikke si, så makeløst føret er! Jeg har aldrig sét det bedre.

Nej, nu skulde du set den dejlige kleberstens-ovn, som jeg har fåt på kontoret! Men jeg er ræd, den ikke trækker godt desværre. Ovnen heroppe er flyttet ner i stuen. — Næste

søndag taler jeg på Haug, søndag deræfter i kommunelokalet i Øjer. Jeg er overalt på-færde; ti nu *skal* vænstre-meningerne slå igænnem. — Vi er så glad over, at du kænner dig lykkelig i dit rum og med de to damer og tjenestepigen. Alt, vi hørte sist fra dig, var muntert. — Huset til Erling og Anna går ikke fort frem; men fra imorgen av flere arbejdere. Anna er svært snill; men dygtig forkælet. De to drar godt sammen, tror jeg; men jeg vil se dem, når de begge blir trætte. Han arbejder ingenting iår, bare lever storbonde-liv, hænderne i lomma og kommanderer fra «øvste» gården dem i den «nere». Men det fortar sig vel, håper jeg.

Fortiden læser jeg Carlyle (Carlejl) den store engelske «profet», som kræver *ånd* over livet og hader materialisme og snobberi og affektation og ødselhed og kirkeligt dogmetul. Jeg skulde ønske, du var læsende, så skulde jeg sende ner hans levnetsbeskrivelse; ti der er hele fyren, idet der citeres så meget av ham. Han er en storhed ved det initiativ, den fart han sætter i folk. Men han er over alle grænser vilkårlig. Så læser jeg om igæn

«arternes oprindelse» av Darwin og en del skønliteratur.

Jeg er ikke oplagt idag, som du ser, og jeg er optat av mit foredrag. På tirsdag skal jeg holde talen for sorenskriver Møjdell ved fæsten på hans 70årige fødselsdag.

Din væn far.

9de februar 1890.

Kære, den attest var jo «brillant». Vi frydet os. Det var et sligt ord jeg væntet på. Jeg håper, at mad. Marchesi siger sandheden. Ællers husker jeg nok, at hun også spådde Y. en stor fræmtid; jeg protesterte og sa, at et menneske, som ikke har ånd, får aldrig nogen sådan, og jeg beholdt jo ræt. Men fejltagelsen var fra hennes side naturlig nok; ti hun hørte alene på røsten, og den var stor og skøn. Jeg fryder mig over attesten; ti når hun tror dette om dig, så er det sikkert, at hun lægger alt sit arbejde på at få dig fræm, og da borger jeg for, at også du arbejder. Jeg fryder mig også av den grun, at det letter dig livet å vite, du har sikker grun under føtterne. Selvtillid må til, og ikke tråssens, men glædens.

Kære min vän, jeg har ikke været så glad på længe.

Denne din somnambule er en tankelæseske, som føler, hvad den tænker, hun holder i hånden. Voilà tout.

Forr med frue og døttre har været her et par dager, og vi har moret os sammen. — Det skidt med «Kong Midas» er da bare blét til min fordel. Det visste jeg på forhånd. «V. G.» har ikke spunnet silke av det.

Mine søndagsforedrag her rundt omkring tar tid og tanke fra mig, og det går en smule ut over dig, Bergliot. Men når jeg skriver, så må jeg takke for opplysningen om søvn og spise, og bede om å få en lignende *hver gang*. Altså: sover du godt? Spiser du godt? Er du og husets folk gode venner? Du er ikke hissig, utålmodig med nogen av dem? Disse to lyder er dine skødesynder. — Har du hos mademoiselle Breslau oftere truffet grevinne Martel («Gyp»)? Jeg ser, hun har været for retten på grun av utilbørlig inblanding i valgene (oppi Normandie). — Du skulde få en attest eller to til; vi beholder denne og leverer den in sammen med ansøkingen, som snart skal avgå. Der er flere stipendier å dele¹ ut, så vi ansøker flere på én gang. — Vi har det allerskjønneste vejr;

solskin og føre dag ut, dag in. Vor kane-fart (med femten hæster) og stort bal bak-æfter på Rokvam var fortrinlig lykket, så denne uke har været meget fyldt av moro for ungdommen; så var vi jo også ved Mejdells syttiårsfødselsdag. Vi kørte in med tre hæster på ypperlig føre og på halvannen time. Der var 130 mennesker. Mejdells var glade. Anna og Erling foræret dem en søile og en antik figur. — Idag har Torp været her og undersøkt Annas kardialgi. Ingenting pafærde. Forr og Erling sitter bak mig og læser aviser, så jeg har ikke megen ro. — Brev fra Einar; han skænner altid over et eller annet og lever i stor sælskabelighed, som han ingenting fortæller om. En besynnerlig gut. — Nu rager huset halvannen manshøjde op, og nu først skønner folk, hvor godt plassen er valgt. Folkene, ja, d. v. s. Smehus og Even har været på Vestad æfter Annas tøj. De kom igjen og fortalte, at i hele dalen var ingen gård så vaker som Aulestad. Og så hadde folk hele vejen sagt: «Nej, for øjkjer!» Hadde de hat så gilde «øjkjer» mente de, da var det morosamt. Huf, jeg kan bare sitte slik å småsladdre,

jeg kan ikke samle mig til mere. La du mærke til Dr. Sigurd Ibsens inlæg i Dagbladet? Der kan du se foreningen i al sin hæslighed! Jo, det er noget å holde på! — Og så skal jeg forfølges, fordi jeg sier det, som det er. Engang må de væl skamme sig. — Å, du skulde ha sét denne vinterdag, Bergliot! *Men sét den uten å lide under norsk åndstranghed, fejghed og misundelse.*

Din væn far.

Kære Bergliot i Paris! Den, som rører ved forholdet til kirken og forholdet til Sverige (og kongen, for kongen er Sverige), han er æreløs. Nu skal Sigurd Ibsen også gjøres æreløs. Jeg hilste ham nætop nu velkommen blant de æreløses tal! Dette, at de straks må værge sig mot os med slike lumske forsøk viser klart, hvor *falskt* forholdet er, hvor dypt uægte. — For en hjelp dette var for mig i min kamp for, at en forening, som i sig selv er ny blandt folkene, også må skape sig ny former. Vor forening er blét til eksempel for andre (Østerrig-Ungarn); skaper den sig en ny form i det utenrigske forhold, så blir også det til eksempel. Det eneste mulige forsøk på å la foreningen gå videre som sådan, er, at prøve med at skille utenrikssakerne, og la hvert land få sine. Dermed er det ikke sagt, at ikke meget kan bli fælles; men det må hver gang være efter

fri overenskomst. To utenriksministre, hver ansvarlig for sit folk.

Jeg læser fortiden Carlyle (Carleil) «Den franske revolution». Den sender jeg dig. Jeg skulde før ha husket, at Carlyle må være en for dig! At du er så læseglad, er en stor skat for mig. — Jeg sitter på glør for å bli færdig til rejsen. Idag skal jeg nemlig til Øjer, d. e. næsten tre mil i det ypperligste føre av værden, mildt vejr og med stor-hoppa, som skræver, lang og svær, iver i to hæstelængders fart. Skogen står småpuddret, sneskyer ligger i fjældene, luften dunstille. — De er rent fortvilet, alle forsvarsmenneskene, hværgang jeg rører på mig. De vil ænnelig «diskuttere» med mig. Ja, det tror jeg, når jeg først har skaffet dem folk å tale til, så vil de også gjerne tale! Men derav blir ingenting. — Frits Hansen må desuten først ha gjort mig en undskyllning, før jeg værdiges å gi ham en samtale æn sige en diskussjon. Der får iagttages en liten smule anstændighed selv likeoverfor mig. Jeg skriver fortiden på noget, som heter «Ditmar Mejdell», og som vil more dig, når det kommer. Jeg er i det fortrinligste humør

igæn, aldeles ovenpå æfter al skandalen, som blev så forspilt for skandalmakerne. Mor har gjort en saltomortale over «Lord», hunden, herute på gangen, som nær hadde kostet begge en hel del, men bare blev til forskrækkelse. Bikkja fløj like til Bø med én gang og sås ikke siden på mange timer.

Din væn far.

Aulestad,
23de februar 1890.

Så du alt skal op og synge i mars? Jeg blev rent ræd; for jeg liker ikke denne dres-sur-sangen deres, og dette blir væl ikke stort annet, når du ikke selv får lov til å vælge. Uf, nu skal jeg ha dette også å gå å være ræd for! — Men på den annen side viser det jo, at mad. Marchesi har tro til dig. Og ikke liten til din fræmgang, siden hun alt nu lar dig træde op.

Her er bare væmmeligt. Nu skal *Svenskerne* rundt med Kong Midas i Norge; er det ikke utroligt, at mine venner også finner det riktig? Ænten må jeg føle annerledes æn andre, æller her må komme noget op, som nu ikke har kommandomagt.

Nu vil jeg skrive færdig mit drama (jeg har lagt det annet tilside), og når jeg har klaret fra mig i det et gripende billede av vor utrolige ansvarsløshed, så tar jeg fat på

mine foredrag igjæn og syner dem i stort og småt, hvor vi er ansvarsløse mot hverandre.

Tenk nu slike «vænnere», som jeg har, der er «vænnere» på én gang med Chr. Krohg og med mig, Gunnar Hejberg og mig! Om jeg blir tusen år, ikke forstår jeg det, ikke vil jeg vite av det. Men jeg skal synge op!

Jeg har ganske ondt av dig, hværgang jeg tænker på, så dypt du tar det til dig, at du mister Cavlings. Du må ha nogen, du kan sjaue med også; derfor kan mad. Sansot ikke bli det for dig, som du mest holder av; men ællers er hun av ægte kjærne tilbunds, Bergliot. Og mannen! Alt det noble, dannede, som fransk ånd kan nå, det er repræsenteret i den man! Jeg kænner få mæn i værden, jeg højagter sannere. Ja, min ælskede Bergliot, du vil snart lære, at slike mænnesker er dyrebare, fordi de er sjældne. Jeg trodde alværden, og nu blør det i mig av hundre sår; det er skuffelsens.

Jeg har aldrig ejt den smidighed å kunne bevæge sig som du mellem så mange elever og ikke bli vænnere eller fiender med nogen. Jeg inrømmer, det må være det beste; og at du allerede kan det, vil vist hjælpe dig langt

frøm og spare dig for meget. De er ikke bedre, de allerfleste, æn at vi bare skal ha den høflige omgangsform med dem. — Å, Bergliot, jeg trodde aldrig jeg skulde komme til å skrive slike ord ned. Og jeg kan ikke hjelpe, at jeg blev tat av en stærk bevægelse, likesom jeg hadde gjort det. — Bare jeg nu kunde få mit arbejdshumør igjen.

Din væn far.

2den mars 1890.

Kære Bergliot, jeg har ikke læst dit brev ænnu bare hørt det referere; men jeg har jo også hat meget å høre, å læse og desuden igår avsted til foredrag. Stor glæde av, at Peter og Dikka har været her; stor glæde! Og nu kommer Kiellands også! Så nu er vi frygtelig ovenpå! Det er, som hadde vi Paris her. — Og du, stakkaren, du lever i millionbyen meget mere forladt æn vi i vor avbygd. — Nu har jeg læst dit *fortrinlige* brev, Bergliot. Hele din natur ligger i det brev. Har du ikke revolutionshistorien af Carlyle, *som jeg har bestilt for dig* hos Husebye & comp. i Kristiania, så skriv du selv! Du *må* læse den. Du *må* se menneske-havet i oprør og den vældige bølge-masse, drivende den ene med den andre, til alt blir i uendelig bølgende gang, så de, som bølger med, mister sin egen vilje og bare går, fordi alt går. Det

er dette, som vil komme én gang til, der-
som man ikke er retfærdig itide. Derfor
ivrer jeg. Ingen vet time æller stund, eller
hvorfra. Men börjer det, så vet ingen, om
vore arbejdere er stærkere æn andre, om de
ikke river med og river ned, de også. Ti
her er stor uræt, her også. — Fru Sansot
må du hilse hjærtelig; nu *skal* jeg fullføre
brevet til dem. Og Runebergs! Ja, jeg vet,
at de er *mennesker*, de har forstået mig og
de taper ikke væk, hvad de forstår. —

Jeg har andre breve å skrive og må slutte.

Din væn far.

B. B.

9de mars 1890.

Kære, søte, vor pige, søndag morgen, skarp vind over sneen, barometret på sin laveste grad, så vi har ondt i vænte; men varmt i hus; for åpne døre nere og oppe går varmen in til os fra gangen og møtes av varme i alle ovner, Karoline går rundt og ser æfter og rydder; nere et frokostbord med røket laks, kald stegt rype, fem slags ost, deriblant en ny «stortingsost», og hvid dug under al herligheden og blå karafler og glas. Karoline og jeg har just rejst os fra bordet, nu hører vi Beate og Alexander Kielland røre på sig inne på gæsterummet; huset dirrer under hans steg. Han kom herop, jeg skal aldrig glømme ham det, for demonstrativt å lægge sin protest ned mot forfølgelserne, frøs som fanden opover Mjøsen i sin bredslæde, blev tat imot av mig på Lillehammer, faldt like in i fødselsdagsselskab hos Lunde,

førtes in i stuen, belagt med sne, så ut som Gustav Adolfs statue en vinterdag, så pragtfull, at folk skrek, og fortalte historier, så jeg blev syk av latter. Du skulde sét Lillehammerfruernes fortvilelse, men le måtte de! — Han drak en flaske rødvin, grog, dram, åt en rype; men producerte hele kvællen, dampede av under latteren og sov to timer ovenpå. Noget tykkere æn før, men samme urokkelige foragt for «pakket» og sunhed og styrke i kampen mot det. I brillant føre og vejr hitover, jeg foran i en smalslæde og deres kuffert bakpå, de æfter i en bredslæde, skarpt trav tilslut, alle flag over snelejren omkring de maledede, skinnende hus, fæststømning og fryd i mottagelsen av Karoline, Karen, mor, Erling, Inga, Dagny, Anna og Erling, stor middag, der han atter fik rype og vin for to eller tre, og latter, så taket flammet. Og nu i hele går samtaler og latter og appelsiner og løjer til ti. Atter ni à ti timers søvn idag, og nu hører jeg latterbragene nere fra frokostbordet; for der er de nu æfter å ha hilst på mig og tat mot lykønskninger, fordi det er Babys fødselsdag. «Hun er det bedste, du har gjort,» siger jeg til Beate. — «Un-

skyl, *jeg* har gjort henne,» svarer han og går med armen om Beates liv stolt avsted som en gud, fulgt av alles latter. Han er i sin røde «lensmansvest», om du husker den. Og da jeg spurte ham, om han ikke vilde bli stortingsman, svarte han: «Du mener som dekorativ figur?» — Her er ikke kommet brev fra dig igår; væntelig har der været snefog i Jylland; bare nu ikke også vort til dig har blæst væk for en dag eller to. — Hedlund har skrevet til mig, han holdt ikke længer ut å leve i uvenskab med mig. Ja, så gjorde jeg det godt igjen, så langt jeg kunde. Jeg har jo intet mot ham, jeg holder jo også av ham; men jeg kunde f. e. ikke mere tale med ham, det jeg tror. — Beate Kielland, ja, du vet, jeg holder så svært av henne, og hun er så varm og søt heroppe, og bak altsammen så bekymret for deres fræmtid. Alexander Kielland arbejder på en roman, deri en bondegut fra lannet kommer til byen og kommer fræm til å bli den første man ved nøjagtig å gøre æfter alle de skøjerstreker og lumpenheder, som de andre gjorde, og som er helligede av det gode selskab. Er det ikke morsomt? — Nu skal de til å

lægge tak på Erlings og Annas hus. I den store verden intet, som holder mig fast i øjeblikket, og intet her hjemme heller. — Men jeg er så ræd for, at mad. Marchesi ikke har forstan på dit naturel og gir dig en gal opgave. Du skal ha noget, som der er lidenskab og fantasi i eller skøj. Kan du ikke si henne det selv? Hurra for dagen da og for dig og mig og allesammen!

Din væn far.

Alexander Kielland sitter nu her; ved å høre, at barometret sank så voldsomt, sa han: «Det vil gå os som der står i Frithjofs saga: den fremmede blev til våren kom!»

Idag står skogen hvit, for det sner hele tiden, og noget skønnere æn en hvit skog ejer ikke naturen. — Sneen ligger også hvit over det ny hus's takspærrer. Murerne sætter nu skorstenspiperne op. Alting er stort derborte, således skal der også være 4 — fire — skorstenspiper! Engang blir dog moro med det huset for os allesammen, skønt det koster forbannet nu.

Her er en bok, en selvbiografi av en dansk man fra begynnelsen av forrige hundreår, Ærebo heter han; den skal vi sende dig; du må jo se, hvordan tonen dengang var; tænk, bare for halvannet hundre år siden var vi råere æn bønderne nu. — Så vi må ikke vænte formeget av hverandre idag, synes jeg. Vi skulde hat slike selvbiografier fra flere mile-pæle bakover, så fattet vi, hvorfor menneskene ænnu idag kan løpe bort fra å

hjælpe arbejderskerne og til å samle pænger til kanoner midt i den skønneste fred. — Denne uke har været Bismarck-uken; han er fallen, han, og foreløbig også hans søn! *Nu* siger alle, hvad jeg fik bank for, hværgang jeg sa det, at han æfter å ha fullbragt Tysklands samling ved vold, væsentlig var en schakspiller, som vant alle spillene, men derunder tapte framtiden; ti han var en middelalderens man, og det moderne tænkesæt syntes ham en utskejelse. Hans værste synd å opælske Rusland men beskære Frankrige, skæbnesvanger for hele Europa, den rettes ikke av hans arvtager, kejseren, som bestæmt er en nar med glimt i av mere, — ja, som Karl den tolvte av Sverige. — Jeg er bange for, at vi gænnem den unge kejser styrter in i en hel del fejlgreb, som bringer reaktionen til å bli ænnu strængere og kanske maner Bismarck, eller i alle fall hans system, fræmigæn påny. Å, for en svær tid vi går imøte! Hadde jeg bare så nogenlunne *vor* fræmtid sikret! — Vort folk gruer jeg ikke det minste for. Det skal gå. — Hurra! Hos os gæller det bare å vække folk. Engang vakt gruer jeg ikke for den. — Hils vore vænner! Både

Runebergs og Sansot's har fåt sine brev;
men hils dem, hils dem! Gratuler Hejde med
det blå bånd! Gid han må opleve, at det
blir rødt! — Lev vel!

Din væn far.

30te mars 1890.

Kære Bergliot, du må ænnelig se det, som det er, at det er et nederlag for dig, at du ikke får synge med på matinéen. Det skyldes vel især madame Lürig, som ikke har hat ævne til å få dig længer fræm; men det skyldes væl også, at der i vor slægt ikke fin's spor av virtuositet, så du har ingen oparbejdet ævne å øve videre, men må med utrolig flid og ihærdighed ta in bete for bete av det, — tyngre, langsommere æn nogen annen. At du «hader» trillerne og alt det der, det er jeg enig med dig i; men som opøvelse av færdighed, som vej til bøjelig røst, selvsikker følelse av overlegenhet over det tekniske er det din spidsrotsvej fræm til å bli «færdig». Gir du tapt her, eller rettere: blir du ikke herre her, så vil der altid ligge bak det, du gør, *en frygt for, hvad du ikke kan*. Overvin alle den sort troll! Bliv en

uforfærdet lysets, hjærtets forkynder; lad intet bli igjen, som gør dig forknytt; men tving det til å tjene det højere!

Kun én ting står igjen med angest for mig: det er, at du ikke er stærk! Du sover, du spiser, du lever det ordentligste liv og enda er det, som noget svækket dig? Du arbejder da væl ikke over din ævne, d. v. s. uten å følge reglerne for sunt arbejde? Det ligner dig ikke, det heller. Vær opmærksom på dig selv, kære vän; kom æfter, hvad det er!

Jeg har nu læst «La bête humaine», og jeg er igrunnen forskrækket over, at du også har læst den. For den har nogen så unødiggjennemtrængt liderlige partier. Fy for fanden! Men jagu er du en tapper tøs, at du vader igjennem det skidt uten å smutses av det. Gør det dig ingenting, Bergliot? Svar mig oprigtig på det!

.
 Bis-
 marck faller i sine egne garn; han har selv, dengang han hadde bruk for det, proklameret keiserens eneherre-døme, og han har selv forfulgt mæn til døden, som vågede å ha en

annen mening æn kejseren og han selv. Og så er han den første til å motarbejde kejserens vilje både hemmelig og åpent, og på det faller han!
 ænten vil han atter om en stund være ved magten, eller han får ret i, at nu vil det gå galt. Det er ikke med alle slags rejsende infall, at en stat styres, og minst en, som ligger så utsat, som Tyskland. — Ingen må bilde sig in, at her blir mere frihed, mere lys i værden; intet princip av den moderne tidsånd har fældt den store; ingen større schackspiller har avsat tidens største do., ingen langtskuende politik den kortskuende; ti med alle sine seire i øjeblikket var Bismarck nu alene en kortsynet man, som ikke byggede fræmtiden, bare sejer på sejer i det nærværende små. Nej, — *uten sejrene* får vi samme middelalderlige system . . . til det ligger der.

Huset, det har da nu én pipe over taket og ét av sine fire korstak tækt med blå sten. Ænvidere er stubbegulvene, de, som ligger under de egenlige, næsten færdige i underste etage. Snedkerne og Amund (maleren og sadelmakeren, du vet) gør vakre møbler og

forholdsvis billigt. Alt mit gamle, tørre materiale kommer os nu godt tilnytte.

Ælskede væn, du må være ved friske kræfter! Og søke omgang blandt de mange, som holder av dig! Ænnelig! Vi har tænkt, at du dennegang skulde rejse hjem overland og være nogen dager hos Hegel. Kanske mor så er dernere, så kommer I sammen hjem. Mor fandt blant mine papirer følgende strofe fra gamle dager:

SKOGEN.

Skogen gir susende, langsam besked.

Alt, hvad den så i de énsomme tider,
alt, hvad den led, da den fantes omsider,
klager i vinden, som tar det med.

Er ikke det vakkert? Der skulde kunne komponeres over det. Iår foregår snesmæltningen uten hast og skønhed, rent lumsk. Utenfor over det nedre jorde ligger den kridt hvit og tyner hen, her oppe er den skadd likesom en, der har tæring; hektiske pletter hist og her. — De kører ved med seks hæster hele dagen; det spør's, om vi får den i hus iår for førets skyll. — Dagny og Anna

har begge klippet håret av sig, det klær dem
begge utmærket. Lev da væl, ælskede vän
med tusene, tusene hilsener fra alle ved

din vän far.

Aulestad,
4de april 1890.

Kære, søte dig, så morsonnt og grejt, du skriver. Brevene viser, alene de, at du er i vækstens alder. Ikke alles viser det, fordi om de er tyve år; ti de vokser desværre ikke alle. Og det gæller noget, at *du* vokser av omgang, arbejde, bøker; ti det er *det*, du får av *inhold*, som siden fylder og farver sangen.

Jeg må idag tale lit med dig om mad. Marchesi's bornerte måte at ville ha alle til å synge likedan. Nej, dette er naturligvis galt. Men ét må du huske: *hun har hørt flere* æn dere allesammen, og deriblant *de allerstørste*; ti de allerstørste har levet på hennes tid og ikke i eders. Selvfølgelig har hun (uten selv å være meget poetisk) slike mønstre av, og som sangerinne slik hukommelse for behandlingen av hvert enkelt stykke,

at I, ved å følge henne, alltid er i et ypperligt spor. Men her slutter hennes ret. Ti ikke alle *kan* synge som de største; når de er like store har de sin egen banebrytende måte, og når de ikke er store, er deres *eneste* fortjeneste den, *at de er sig selv*; har de ikke den, så skidt med dem! Det er en ren tilfældighed, om en har samme natur som den, der sang dette nummer størst av alle.

Jeg har læst Garborgs «Hos Mama», som er syet sammen av vort skitne linned. Et hysterisk kvinfolk (datter av et sanseligt doventroll til mor) tægnet av et hysterisk manfolk, — jo, det skal bli «*kvinnen som hun er*», det! Boken består, som alle Garborgs, av tusen små-historier. Han er ingen digter, han er en forfatter, som følger et menneske med kritiske bemerkninger og har behændighet nok til å gi dem forskjellig slags form; vi blir ofte æftertænksomme ved det, men aldrig grepne. Den hysteriske uro, dette jag fra det ene i det andre forstyrrer; et bilde tægnes best ved nogle stærke, sikre linjer; det viskes ut igjen ved disse tusene streker. I «Kong Midas» siges, «at ingen lyver, som de, der går om og siger sanhed». Dette passer for-

træffelig på den sort bøker, som *bare* lever i skidtentøjets lugt, utseende og forkrølling; *den* «sanhed» er dygtig løgn. Skidtentøjets skal være med; men ikke som det eneste eller det avgørende for vort syn på menneskenes liv. — Han hader «idealerne», fordi de forfører menneskene til å tro på sig, og når de så ikke kan nå dem, så blir de motløse. Nuja, det hænder vist mange, især så længe den religiøse forkynnelse er som den er, *ét eneste ét for alle*. Men som livsmål, d. e. som det, der *kan* nås av de enkelte og *skal* nås av slægten, er idealerne intet annet æn vor naturs erfaring; *på det* skal vi og alt med os bli bedre; det har vi lært. Er der nogen, dette er for meget for, nuvel, de kommanderer ikke de andre for det, det er aldrig de siste, som kommanderer, det er de første. Både sejrer disse selv og deres avkom æfter dem; de sterkeste sejrer. Vi får prøve å hjelpe de svake, navnlig prøve å få alltid flere over på sejrens konto; men vi kan ikke slå av på idealerne uten å ændre hele mennesketogets rætning, lade målene falle, og ikke ænse, hvad vi hittil har erfaret os til som det reddende. Dertil kommer det

aldrig! Lad os få undtagelserne synligt frem i vort liv; hver gang minner de os om en glæmt skyldighed; men kommandorop om togets evige retning må skrikene fra dem, der ikke kan følge, aldrig bli; det vilde være alles undergang istedetfor de enkeltes. Altid færre og færre av dem; men den tid kommer neppe nogensinne, at de ikke, *hvad* vi så gør, blir altfor, altfor mange desværre!

Din væn far.

13de april 1890.

Kære Bergliot, dit brev med sinne over, at jeg kaldte det, at du *ikke* kom med til matinéen, «et nederlag» har moret os rasende, og dit mot og din lyst frydet os, — skønt vi naturligvis er beredte på å få et brev, dypt nedslaget, rent knust. Denne gang forsikrer du, at du ikke mer kan bli forælsket; vi er sikre på, at du allerede lager til en ny forælskelse, din 120de! Men mer æn alt har glædet mig, at du kan ta i dig en bok som Zolas uten å bevæges annerledes av den, æn det stærke billede *skal* bevæge.

Når du om Zolas siste bok siger, at dette er den skære virkelighed som ingen annen bok, du har læst, da berør dette på en feiltagelse. Dette knep med jærnbanen, å sjaue med den, op igjen og op igjen, til en blir ør, er hans gamle knep og i sig selv ikke det minste mere billedgivende æn når Maupassant

gir det i nogen linjer. Zola holder på så længe, til det blir hysteriske forestillinger, til lokomotivet blir naturkraften i personårhundredets ånd, dampånden. Dette er mystik, symbolske svindlerier og ikke virkelighed. *Al* Zolas virkelighed forsprænges; han kan ikke stanse ved noget jævnt hen, som det er; det blir værre og værre. Tænk nu tilbage på billederne og personerne, så ser du det selv. Og så vet han ikke riktig besked med det, han optar æfter den medicinske kunskab. Således her, når han tægner en, som bare har vællyst i blod. Dette er aldeles riktig; men om forladelse ikke *sammen med* sanse-
lig nydelse, nej, *istedetfor* den. Som det nu er, blir kar'en rent uforståelig. — Alt det griseri, som hæntes op, alle de mord og selvmord og al den galskab, . . . du føler da væl, at han tægner undtagelser, uhyre sjældne undtagelser og kalder det livet. Selv i farvelægingen, som ellers er hans store kraft, begynner han å bli så frådsergal, at det støter mig fra. Gud, for en usund lektüre en slik bok er, og så fristende ved sit utstyr av usædvanlige, grufulle, sansepirrende orgier av alle slags.

I denne uke skal Arnoldson fra Sverige hit op; Kristofer Kristofersen og frue kommer ænten i denne eller næste, og redaktør Holst skal også hit.

Tenk idag, 13de april ligger der atter et kvarter med sne; skogen storartet under belægget. Ingen overraskelser kunde være større æn idag å vågne til det. — Morsomt brev fra Sansot igår; hils ham fra mig. Jeg skriver snart. Foreløbig alene, at *W. Lange i Berlin* har gjort en oversættelse av «Det flager», som jeg tør anbefale Schwejtseren å læse. Der er også en oversættelse på tysk (i manuskript) af «Kongen» af *Fräulein Klingensfeld, München, Bayern, Gabelsbergerstrasse 21*, som Schwejtseren bestemt får låne, hvis han skriver æfter den. Mere vet jeg ikke å fortælle ham. De Sansot's holder av dig, og hvis jeg, som Sansot siger, kunde få se dem her 1891, så skulde jeg leve en av mine lykkeligste dage på Aulestad. Samme år har jeg tænkt med hele familien å rejse til Romsdalen, og da kunde de jo slå følge. Det blev en karavane! Min ælskede Bergliot, jeg har ofte ønsket, at første gang, du i Norge sang offentlig, skulde det være i Romsdalen, i Molde.

Men det må jo bli, som du vil. Så rejste vi derfra in til Næset, der jeg sprang om som gut, og der samler jeg folket og taler til dem. Det skal bli en stor dag, hvis vejret blir godt. — Å, kunde også Ejnar ha været med! Det er der folkemøtet skal være, hvor den fyr blev henrettet, som jeg skrev om. — Jeg kanner intet skønnere sted i Norge, æn hele bygden der. Å, for en tur, og for en dag det skal bli. Og så har jeg venner hele vejen opætter, så vi skal more os! Og derinne tumle på fjorddamperne. Romsdalsfjordenes lunefulle ynde og rolige storhed overgår al beskrivelse. Å, hvor vi skal more os! — Ja, nu vil jeg gå fra dig for idag. Jeg har lokkende bøker å læse og skal også tænke lit i mit store æmne. Vi har det svært godt, er alle gla, og alle sunde. Her er stedet, hvor der arbejdes. — Har du så læst «Den franske revolution» av *Carlyle*? Jeg læser Nederlandenes frihedskamp av Motley en amerikaner), altså om min yndling Wilhelm av Oranien. Et helt liv igænnem å tape og ænda både selv holde ut og få alle andre til å holde ut, ja, det er mit livsideal! Dette er større æn den største sejer, idet der skal

flere og større egenskaber til æn til en glansfull, i øjeblikket alle kræfter samlende sejer. — Og det forstår enhver, som vet, hvad arbejdets utholdenhed, trofast sinn og glansfull tro vil si.

Din væn far.

20de april 1890.

Kære, søte min væn, som det nu er morsomt å få brev fra dig, fordi det dages i dit sinn av faste håp; du blir sikrere og sterkere av det. Det er som hvært brev er skrevet en mil nærmere målet, det er som du hver gang har logget og rægnet æfter og funnet farten god. Og andres vidnesbyrd siger det samme. Vi vænter og vænter på dig som på forårs-svalen. Måtte du nu også få lykke til livsfarten og ikke som jeg motvind hele livet, — skønt den holder en fane så frisk.

Nej, nu skal du høre: en Franskmand *Crépieux-Jamin* er grafologist (skrifttyder), og han har fra Danmark fåt sendt tre håndskrifter: Mark Twains, Grevinde Danners og min. Jeg har bedt den danske oversætter av hans bok sende dig et eksemplar, og så kan du selv se, hvad han siger om mig æfter

håndskriften. Mor og jeg sitter rent oppgivne!
Ja, du skal se!

Vi skal sende dig Garborgs nye bok, æller du kan læse den, når du kommer hid. «Kong Midas» ejer vi ikke. Vi venter idag Kristoffersen og kanskje Lunde. Ænda ligger sne i alle sprækker og nær skogene; men dagen skøn, altanen et dæk under bris, og bygningen derborte modnes mot sommeren sammen med træerne. Nu har vi fått vort hus for os selv, kjøkkenet fornyes og her er stilt. En vårdag i Norge mellem fjællene er rikere æn nogen annen, fordi det bryst, vi bærer mot den, savner større og håper mere æn det er muligt for andre folk i en annen natur.

Igår læste jeg om min siste bok en svensk kritik, som jeg tror, jeg sender dig. Den var strålende. Der siger han (æfter en annen svensk kritiker), at B. B. er den minst blaserste av alle Nordens forfattere. Det tror jeg nu selv er sant.

Nej, her løper på gården en fem—seks små-griser, krid-hvite og spirituelle, som bringer mig til å tænke på dig. Jeg tror, du var en slik liten en, om du var dyr. Og så noget

av en fugl atpå; kanskje en svale. Liten gris og stor svale, det ene og det andre, jeg må le. — Mor har kommet sig i det siste, hun er «feit og go», som de siger her; men med hørelsen er det rent galt. Ællers klær det henne å sitte å være sibylle, låne av den ene og av den andre et ord her et ord der. Bare, bare hun nu kunde få det bedre engang! Jeg kan umulig gi op håpet. — Jeg var så ræd, du ikke kunde leve, æfterat Cavlings var rejst; men gudskelov, du skriver om det, som om det var din agt fræmdeles å holde på livet. — Jeg vilde så gjerne vite, om du en dag kunde få tak i «La légende des siècles» av Victor Hugo; en billig utgave. I så fall må jeg få den. Og husk så på å skrive mig billedhuggerens navn op, så jeg kan skønne det; det var da faen til elendighed også med navnene støt! — Fra Hejde og fru Hejde brev; for dem går det brillant. — Dagny har vist store anlæg for musik; men ingen flid, skønt nu begynner jeg å tro, at hadde hun en god lærerinne, så kom den også. Hun er jo i det hele svært flygtig; men som hun er snil og begavet! Hun er nu i romanlæsningens alder og i de evige

vænskabers. Marie Hansen er det øverste på jorden. Ja, kanske dog, hun nu tar på å lægge kritik også på henne; det er hun *ellers* flink til. Anna er virkelig søt; som hun er kvik og klok, og som hun trivs iblant os! — Min kære Bergliot, tak for alle dine brev, og for alle gode tidender! Bevar dit humør, hærd dig mot kritik og motgang, bliv stærk! Og hils din gode værtinne! Du skal væl også bo der næste år? Har du nylig hilst på din väninne, pigen hos dit gamle trold? Har du sunget for Gouzien? Har du været hos Sansot's? Voilå! Lev væl! I vår og arbejde, i vakre klær og solskin, i godt selskab og moro, i god læsning og sunde tanker!

Din vän far.

Aulestad,
27de april 1890.

Kære, du må selv avgøre altsammen, såsom du er i din egen krop og i dine egne klær, alene du kan vite, hvor træt, du er, og hvad din helbred kræver ved siden av din sang, eller måske nætop for dens skyll.

Du bør *straks* si mad. Marchesi, hvad du bestømmer dig til. Under hvært tilfælle: bliv ikke så længe som vanlig, kom ikke hjem så elændig, at du må rejse, før du er blét Bergliot igæn. — Ønsker du å bli til 1ste juni, så synes jeg, du skal betale til 1ste juni allerede den 15de maj. Så får du høre. Men betal heller fuldt ut æn gør krangel. — Bestømmer du til å slutte 15de maj, så husk, at her er en forskæl på vejrlaget i Norden og Frankrige, som ikke må få dig til å gøre dumheter. Du må ænnelig være klædt æfter det. Den ene dagen er her nok så varmt,

den andre halv vinter *like til midten av juni*; men især i maj. Din time-tabel vilde ikke være så svær som den synes, hvis det ikke var de pokkers rejser. Men Paris er jo uten jærnbaner. Ordne dig for rejsen hit itide. Og forlov dig ikke undervejs! Kom hjem og vær Bergliot *toute entière et toute seule*. — Nej, det «København» for et grusomt, grusomt blad. Jeg må derved tænke på det grønne, som ligger i småbarnenes bleer. Mig synes, at K.havn i det hele just ikke repræsenterer det i Norden, som er sundt og stærkt; men det, som er overforfinet og frivolt. — Der er helt annen fart i de blad og tægninger, du sender hjem fra Paris. Der blir det små aldrig stort, det likegyldige aldrig vigtigt; vi har de sunde mål i behold. Octave Feuillet's siste bok burde du få tak i, likeså Mau-passant's; jeg ser dem begge stærkt rost. Du må få dem billigere æn bokladeprisen. Ja, du kan jo også la det være. — Ingen av os længes mer æfter sommeren æn jeg. Jeg kan ikke arbeide uten i bedre vejr, og best for åpne vinduer. Kommer nu du med det gode vejret? Her er fælt nu.

Vi har lit bekymring for Erling, at han tar

skade av uten arbejde å være sat in i formuende omstændigheter. Især er mor bekymret. Men det kan jo gå godt, fordi om han ænnu ikke vet, hvorledes han skal sitte til hæst. Jeg holder mig fra ham; jeg har jo ikke en eneste interesse fælles med ham, fordi den, jeg kunde ha, stället på gården og med bygningen, den rådspør æller fortæller han intet om. Han er fullkommen og han er selvhersker. Ja, du får selv se! — Her er øde. Denne tid er forfærdelig. Grå iord, grå løvskog, uhyggelig mørk granskog, sne i de øvre lag og i sprækkerne, kold rægn, kolde grønne begyndelser hist og her. Intet eneste menneske. Kolde bøker også. Kold kritik i bladene, uhyggelig politik hjemme og ute, middelmådighedens ufrugtbarhed og modløshed i alt. Jeg keder mig. Kom du hjem med sommer, med mot, med sang, med fræmtid! Så er jeg i godt humør, som den, der er draget in i en poetisk tryllering, der det grå ikke er til.

Din vän far.

4de mai 1890.

Kære, tak for dit lange brev! Ja, nu er her — på nogen dager! full, full sommer, alle vinduer og dører oppe, sol over altanen, hanegal og fuglesang hele dagen, og bjælder og hammerslag og klang av harven mot småstejner.

Så nu er der bare ét vi savner på Aulestad og det er vor Pariser-sangfugl. Dette har i så stort mon tat mig, at det bare er med største overvindelse, jeg skriver til dig. *Du* er ikke der, men her. Og brevene dør av trang til mennesket.

Jeg fik nætop en bok: «Pepitas bryllup» av Heidenstam (en Svensker), som i ét og alt samstemmer med mit opsæt «Den ny kunst». Jeg gad vite, hvad der f. e. blev igjen av Garborg, når den poetiske magt, som der males med, skal gøres til dommer? Da bestod ikke meget av disse matte avtryk i

mat. — Jeg er enig i alt, de skriver om, at enhver får være på sin vis, hvad kunstform angår, det er hans poetiske fylde, hans personligheds art og rikdom, som avgør indtrykket. — Jeg er enig i alt, undtagen i letfærdigheden. En må ikke sælge framtiden for øjeblikket. Jeg forstår heller ikke de, som for å være gla, nødvendig må ha punsch. Jeg svarer altid: jeg skal være like glad som dere *uten* at jeg drikker punsch. Ej heller forstår jeg, at ikke to av forskælligt sinn både kan være gla og glad i hverandre, uten at de straks skal vælte overende sammen. Er det ikke just i selvstyrets kraft, at glæden blir til noget, som gør indskud i vort liv, styrker personlighedens ævne og gør selvagtelse og andres agtelse til ét? Hengi dig der, dit hjærte har valgt hjem og fremtid; vær glad uten den siste hengivelse overalt, der mennesker lever for det samme som du. — Forresten er dette ting, som ikke behøver å trættes om, *slægten* avgør det; de stærke (fordi de har været selvstyrende) avler stærke, de svake (fordi de har været svin) avler svake. Og verden blir de stærkes.

Her er det allervakkreste vejr, å! Men

vil du nu trives her uten nogen variation de fire måneder av året?

Jeg skulde ha skrevet til Sansot's; ja, nu skal jeg gøre det. Sig dem, at Ernest Tissot nætop har sendt mig en bok, han har utgit: «Les évolutions de la critique française». Den er utmærket. Librairie académique Didier har git den ut. Det er denne Tissot, som jeg har skrevet til dem om, fordi han skrev til mig; han ønsket å gøre en studie av mine værker. Jeg tiltalte ham, lot det til.

Min ælskede Bergliot, vi længes æfter å høre din bestæmmelse. Du fryder dig selv så meget, at vi har lov til å uttale vor fryd til gænsynet.

Din væn far.

8de maj 1890.

Søndag æfter om formiddagen å ha skrevet til dig rejste vi til lensmand Nielsens. Frits Hansens barn skulde være her hele dagen. Men som vi bedst sat hos Nielsens kom Frits Hansen, Ingeborg Hansen og huslæreren! De visste, vi var der forut. Jeg gik straks ut i haven, lensmannen æfter, og nu var der siden to partier, et i haven og et inne, lensmannens aldeles forvilet. Men så alle mennesker (og mor ikke minst) løs på Frits Hansen, som sa, han var kommen alene for å få det godt igjen. Men nu måtte han gøre mig en undskyldning. Og så kom han ut i haven og gjorde den meget pent, meget ihærdigt forsikrende, at han *aldrig* hadde ment, jeg var en mindre hæderlig man æn nogen av dem. Og han var i det hele så intrængende ælskværdig, at jeg gav mig over med hjærte, sjæl og sinn, og dagen æfter kom han hid, dagen deræfter var begge

her på Annas fødselsdag, og igår jeg deroppe med hele Vonhejmsfolket. Det er et ord: gammel kjærlighed ruster ikke, og det har vist sig igjen fra begge sider. — Vi er meget glad over dette, alle parter, meget, meget glade.

Kristofer Kristofersen og hustru er her; de er så svært hyggelige, og da især han. Jævn, grej, varm. De bér dig hilset hjertelig. De skal bo på Solheim i sommer. I det hele blir her en mængde prægtige mennesker her i sommer. Og jeg vil bare skrive digt i sommer. Ingen i værden kan si annet, æn at jeg er så ung i sinn og skin, som var jeg (på håret nær) noget over 40 år. Skal dette bli ved, så må jeg jo bli en svært gammel knark. — Tænk, idag skal vi til Sønstevold for å beslutte, at her skal være telefon i Gausdal! Telefon i Gausdal! Telefon like op i vor gang, stå der og tale med Kristiania, det blir ænnen på det.

Får du brev fra mor idag? I hvært fall er hun hos dig med al sin tanke. Jeg var så optat av dette spørsmål, når du skulde komme hjem og hun ikke mindre, at jeg nu med bedrøvelse sender dit brev ind til henne samtidig med dette.

Vi skal allesammen over til Peter Sletterud, derfor skynder jeg mig så. De venter på mig allesammen. Bare du nu kunde læse det!

Din væn far.

Kære Bergliot, du skulde været i Norge og set en vinteropløsning! Det synes mig umuligt annet æn at et folk, som lever under disse årlige intryk, må få tro på, at alle de værste hindringer og vanskeligheder, må afvejen for en frisk vårens vilje i os selv. Sneen har gåt folk under armene, straks de kom utenfor banede vejer, og disse islagte til at brække armer og bén på. Forskrækkelig koldt somme dager, nokså varmt til andre, aldrig likt, altid usikkert.

Og så en dag uten varsku varmegrader; det begynner med dryp fra takene, silr i vejene, klabbing under hestehovene; men det går over til styrt fra takene, så husene skælver, bækker gænnem gårder og vejer, sneen rinder væk med en halv alen om dag, og mold og is sammen i én bløjte og alt vand sort. Hvor du går, surr af bækker,

glim i luften, blå tæring i sneen, og en fornøjelse over fuglerne; hønerne kommer ut, hanerne galer, griserne løper som vanvittige, de, som aldrig har været ute før, står stille med hoderne mot hværandre og tør ikke røre en fot, hæsterne ruller sig og fjærter forbi i rasende trav og menneskene med hakker, spader, grev, økser for at regulere vandstrømmene og hugge vejer for dem, så de ikke soper med sig hele tunet. Luften så stærk, at en får ondt af at være for længe i den.

Og så må jeg skrive af en sang for dig:

Når blir det riktig morgen?
 Når stråler i gullglans hopper
 over de snelagte topper
 ner i de mørke kløfter,
 løfter
 den mot lyset kravlende stængel
 op til at tro sig en vinget ængel.
 Da er det morgen,
 riktig, riktig morgen.

Men når vejret er stygt
 og mit sinn er sygt
 ingen morgen for mig,
 nej.

Vist er det rigtig morgen,
 når blomsterne op har lukket
 og fuglerne spist og drukket
 og sætter sig op for at love
 skove-
 ne ny store kroner i gave,
 bækken, at snart får den skue havet.
 Da er det morgen,
 rigtig, rigtig morgen.

Men når vejret er stygt
 og mit sinn er sygt,
 ingen morgen for mig,
 nej.

Når blir det rigtig morgen?
 Når kræfter, som gænnemgløder
 uvej og sorger, føder
 sol i dig selv, så sinnet
 skinner
 af det unge, lysbærende kallet
 helt å være god imot alle, alle,
 da er det morgen,
 rigtig, rigtig morgen.

Denne kraft, som du vet,
 er det kærlighed?
 Er det den, du vil ha?
 Ja

Du må hilse Griegs mange ganger fra os
og straks gå op til dem.

Din væn far.

p. t. Lillehammer,
18de maj 1890.

Kære Bergliot, jeg sitter her hos Lundes den attende maj, søndag og skriver nogen ord forat du ikke skal være glæmt. Vi rejste hitin igår i det dejligste vejr, vågnen opstaset med grønt birkeløv, så vi sat inne i et tælt, Erling på bukken, Anna, Kristoffersens og jeg inni. Vort silkeflag foran. Ingen pibel fordi jeg sat og tænkte talen ut; men alle, vi mødte, kom i godt humør, og i byen stor glæde. Her var et par tusen mennesker på torvet og god stæmning. Første pintsedag skal Rindalsfolket, Gustums og nogen fra Svartum til os. Omkring Sankthans skal jeg ned til Sarpsborg og tale for Smålenenes amts vænstreforening. Kanske kan vi da træffes på Torsø hos fru Møller. Du rejser jo dennegang over land og blir et par dager hos Hegels? — Mor vil ikke ditned før til

æfteråret, hun rejser med dig. Gid fanden hadde den matinéen i salle Erard! Brevet dit sender jeg til mor om alt det der på Montmartre. Så er her et søt brev fra Ragna Kristensen, som skulde være Dagnys lærerinne og helst vilde komme straks; men nu har Jenny funnet en selskabsdame-stilling for henne hos en rikman dr. Rohde, som har en syk kone og et barn, han vil til Paris med. Känner du Ragna? I vil bli så gode venner.

Dr. Georg Brandes er i Krania. Hans ærind er bare indirekte og direkte å få mig ned. Thommessen hans trofaste hjelp. Men hans tid er ikke mere.

Gode, kære min vän, dit siste brev åndet tillid og glæde, og det gjorde mig godt å læse det. Bare du nu snart var hos os! Å, som her nu er vakert! En stærk rægn har drevet alt stærkt fræm, en duft igår av hægg og birk uten avlatelse og fossene røk. Det stærke er hermed i al vår. Jeg sluttet min tale igår med et billede om to stær, som har bygget rede på søndre hjørne av vort hus. Han'en sitter på flagknappen og synger for henne og spiller og morer henne, mens hun ligger og ruger. Og hans spil og sang

gjorde jeg til festdagene blant arbejdsdagene;
de sang og spillet op for vårarbejdet i landet.
— Men kom nu du også og syng og spil
op for vårarbejdet, fremtidsvejret — først i
dit hjem og siden for det ganske land. Så
gamle vi er, vi har den tro, at det er *våren*
vi tjener, og arbejdet fortjener sin ny sang.

Din væn far.

22de maj 1890.

Kære, kære, kl. 11 igåraftes (tænk, først 11!) kom fru Karoline Bjørnson og John Lund (som uvæntet hadde truffet hverandre) herop, pinsekvæll altså, og idag pinsedag, har jeg pratet væk den belejlige tid; fullstændig glæmsel av å ha en Bergliot i Paris, så dette blir bare pølse. Men du får æte den fra den ene ænnen til den andre likevæl.

Kære, søte dig da, som det var morsomt å læse dit siste brev! Bare du ikke tuller dig væk i formegen selskabelighed! Men dig har man ingen krav til; du kan gøre det uten å tænke på selskab igæn. Enfin! Så lit av det som muligt. Og samtidig moro og glæde av det! — Aldrig på jorden skulde nogen få mig til å synge på en matinée eller hvorsomhelst annet æn hvad jeg selv likte. *Aldrig!* Jeg vilde sætte det vilkår og ikke la mig drive fra det under nogen, nogen

pris. — Her er det allervidunderligste vårvejr, nogen dager rent solskin, næste dag regn, og dette i skifte gænnem uker. Dette år må, hvis det længe blir slik ved, bli storartet. Igår slap vi kua. Så vakert fjøs som vort nu er blét, har vi aldrig hat. Det var et skønt syn. Hansens og Kristoffersens delte det. Igår badet jeg også første gang i fri luft. Skønt! — Mor er så træt. Lægerne i K.havn enstæmmige om, at hennes døvhet kom av nervøsitet, og at den alene kunde bli mindre eller ikke gå videre ved at hun blev mindre nervøs.

Nej, jeg tror annerledes; jeg tror lægevidenskapen må komme videre i dette. Hypnotismen har bl. a. her en stor rolle. Ænvidere må der komme instrumenter, der lar svake ører høre som brillerne lar svake øjne se.

Lund og mor kommer hjem med de skitneste fortællinger om Bohêmeriet, og det må jeg si, at slike kare ikke er farlige.

Idag har jeg 13 — trætten — bønder til middag og mor og John Lund som ekstragæster. Karen rent ute av det. Fru Hansen forærte os noget fisk, så vi kommer vel

over det værste. — Igår var jeg oppe og så på et føl æfter Spellet; Erling købte det på flækken, så dejligt var det. Nu venter vi på Musmærra, hun går vist også på siste liden med sit. I disse varme dager har vi husket dig med deltagelse; jeg stoler ikke på, at du siger, du er frisk; der kan komme et omslag. — Huset er nu færdigt i pigekammer og køkken og spiskammer; alt det andre mer æller mindre ufærdigt, og så vanter paneling utenpå. Folk har holdt på med vårrånnen, derfor så sent med bygningen. — Hvad det blir vakert som færdigt, og for et stort, flot gårdsrum der blir rundtom! — Anna er en prægtig en; aldrig noget ivejen med henne nogensinne, og så har hun ikke sit liv igænnem hat det riktig godt før nu her; så det hjælper til å holde henne så glad. — Mor fortæller, at «Det ny system» stadig går for fulle hus i K.havn. «Kong Midas» derimot er uigenkallelig forbi. «Det ny system» betaler en god del *for dig*.

Ingenting ællers å skrive om. Jeg er glad ved at Thaulows (og ikke Tauwlow's) er snille med dig. Jeg holder en god klat av ham; men han er ikke som jeg vilde ha

ham i noget av det væsenlige. Jeg går imidlertid ut ifra, at en slik naturkraft må få være som han er. I forholdet til mig kræver jeg *troskab*, og den tænker jeg, han har. Jeg mente, han var en vän av Chr. Krohg; men fra jeg hørte, han ikke var det, lot jeg alt annet fare, — f. e. at han hadde kaldt mig *Ramseth*. Han er jo en stor flåkjæft. — John Lund sitter å venter på mig, jeg *må* slutte.

Din vän far.

Jeg synes, du bør gå over K.havn for å takke Hegel, som er så god mot dig. Der har vi gode venner, og slike skal holdes fast. «Græsset må ikke gro i vejen til din vän.»

Aulestad,
22de april 1892.

Søte Bergliot, det der med pængerne må du da ikke ta tragisk. Du kan da skjønne, at mor og jeg altid vil ha nok å leve av, og kan I gi os noget igjæn, er det bra. Kan I ikke, så er også det bra. Det er da ikke dette vi lever for. Og allermindst jeg, som har levd for andre det meste av mit liv. Det er jo den eneste glæde jeg har.

Din røst svigter dig stunimellem ænnu; — jeg er sikker på, den vil bli dig en livsfryd, som den i sine oplagte stunner er vor. Få mennesker burde se så lyst på livet som du, der utvilsomt går in til opgaver og megen god gjerning.

Vi må agte på vort livsmot, det er vor største skat. Spise godt, sove godt, handle ret, ta gode mennesker in til vort hjærte og hindre de andres ødelæggelseslyst, det holder

mot i en. Så utstyret og begavet og avholdt som du er, — — Bergliot!

Du kan tro, jeg viser Jonas Lie vintervejen, da jeg har funnet breve, som stadfæster alt, jeg har sagt. Jeg tror ikke engang, han kan ha oplevet det selv; dertil var sammenstødet i Rom om samme sak altfor heftigt.

Hils Ingeborg, som jeg aldrig mere tør skrive til, og Bjørn, som allerede har tat op sin sommergage — hvortil? Her alt vel; mit hjærteonde totalt over.

Din væn far.

Roma, Quattro Fontane 155,
lørdag 24de april 1894.

I bør træffe os i Schwaz og gå videre med os til Italien. — I får aldrig se Italien, hvis I ikke gjør det nu. Med «aldrig» mener jeg det ikke svært alvorligt; ti vist kommer I dit engang. Men ikke *nu*, ikke i eders ungdom, ikke sammen med så mange gode venner, som dem vi samler om dere her, og så sammen med Ejnar og os; ti Ejnar kommer hjem til høsten, vi havde nylig brev! I skulde ænnelig gjøre det! Først til Tyrol, så til Roma; — for dage det skulde bli! Og som I må længes æfter en forandring! Selv gamle Ibsen's må forstå Eders trang til det — og også vor ræt til å ha godt av dere og den lille gutten. Og den tanke, du sendte ut, at Dagny skulde ha din vejledning i sang, har slått ner i mig. Hun har anlæg for musik; jeg ser det på hennes fræmgang i piano,

skjønt hun knap spiller. Og så trønger hun noget fast å holde sig til. Hun flyter rent ut i bare konversation. Hennes svake helbred gjorde regel og anstrængelse umulig; men nu er det annerledes; hun stærkner til. Hun gjør stor lykke her og er selv lykkelig. Hun er også i alle stykker en brav, klok en, og vaker. Men hun *må* nu få en fast interesse. Jeg tænker ikke, det er noget offer for dere å skaffe henne en sådan; men selv om det var det, så er hun det vel værd. —

Maleren Ross er os en god vän. Han har utviklet sig til en godslig (skjønt lit skarp-tunget) verdensman uten spor av unoter eller snobb; han hører til de behageligste, og hjelpsomste kjændskaber, en kan ha; — og os er han desuden, og har altid været, den beste vän. *I vil begge bli ualminnelig glad i ham.* Hans venner her er nu mine, og ædlere, naturligere, mere dannede mænd og kvinner byder ikke det europæiske selskabsliv på — uten muligens i cirkler, jeg ikke kjæenner. — Vi hadde den overraskelse igår, at «De Nygifte» skal gå på mandag den 23de på Valle-teatret! Man spurte mig, om jeg ikke vilde overvære generalprøven imorgen

— søndag —! De generer sig ikke. »Fal-litten» går over hele Italien og gjør storartet lykke. Nu skal altså «De Nygifte» og «Geographie og Kjærlighed» æfter. Men jeg får ikke én skilling. Det eneste, jeg har, er oversætterens vænskab, en fortræffelig, ælskværdig man. Jeg har også fåt en elskværdig oversætter i Rumænien; men, som sagt, deres ælskværdighed er hele utbyttet. Jeg har nu hat lejlighed til å få min lille ny fortælling (den har været bebudet i bladene) oversat på tysk, fransk, engelsk, russisk, italiensk, ungarsk, rumænisk, czekisk, littausk og kroatisk!! Jeg har skoggerlét av alle de nej, jeg har måttet sende ut i verden (uten til den engelske), fordi Hegel har sølet væk hele den bog, fortællingen skulde stå i! Han har hat den siden i november og har nu trykt færdig — fire, 4, ark! — Hvordan *han* stæller sig, skjønner ikke jeg.

Vi er alle i utmærket humør. Min sykdom avbrøt en stund; men vi er over det, siden vi har lært den forsigtighed, som skal til. Jeg har svindelen, og jeg tåler ikke stort, før jeg blir træt. Men det går godt fræmover. Ællers sitter jeg i det største arbejde, jeg

har været oppi, og er utålmodig. Mor ser så fortræffelig ut og gjør opsigt i selskaberne, så vaker hun er; hun er svært munter — undtagen når hun skriver brev.

Anlæg nu en klok krigsplan, hvoræfter I kan være et års tid sammen med os hernere! Eller om det bare blir et besøk, fordi Sigurd blir kallt hjem . . . Han og du får da i alle fall somren i Tyrol og Oktober i Roma, den smukkeste tid, Italien har! Kys lille Tankred, hils din hjærteman og gamle Ibsens og andre venner fra

din vän far.

Især Sørensens!

Bed Sørensen sende mig nok en av Utheims bøker, jeg har i agitationsøiemed git bort den første. Han sender dem vel til blade og riksdagsmæn i Sverig?

Jeg vilde være ham meget taknemlig, om han sendte Sars's avhandling og Utheims bok til prof. Fridtjof Holmgren i Upsala. Han var her nylig (i lægekongressen), og han savnet beviserne for vor saks ræt. En man som han bør ikke savne dem.

Din vän far.

I det jeg skal lægge brevet sammen, følgende telegram fra L'Arronge, direktør for «Deutsches Teater»: Ausserordentlich beifällige Aufnahme. Habe mehrmals für Sie danken können. Alle grosse Zeitungen voll Lob. Gruss, Glückwünsche L'Arronge!» Hurra, hurra; *dette er nemlig for hele Tyskland!* Og for mig følger en hel kapital.

Schwaz, Tirol,
29de mai 1894.

Kære Bergliot, du kan tro din skildring av 17de maj moret os! Og at jeg hadde en repræsentant av mit kjøt og blod og temperament moret mig ikke minst.

Hit kom den dagen — uten å huske dagen! — Z. med frue. Vi drak «Vöslauer Schaumwein», og kanskje det var tiden og stedet og stämningen, som virket det; men den beste champagne er mig ikke så behagelig som den. Der er en sød sang i den, en tyrolerhymne på en klar dag med ekko i. I skulde, hvis den er å få, prøve den og drikke tyrolersommerens skål i den, skjønt den er født og båret et stykke fra Tyrol, men dog i samme slags natur, siger man. Z. var aldeles den samme, kun fant jeg ham ænnu styggere, skævbenet, skutrygget, langarmet og den fete tungen altid

frømme mellem tænderne. Men hvor klok og hengiven og tro han er! Hustruen har fåt ham bort fra vegetarianismen; hun har magten. Men det er et bra menneske, ham så innerlig hengiven, som bare en forløst guvernante kan være. Hun er vakker, «især når hun har slør på» lægger Dagny og mor til. For dem, som ser bedre æn jeg skal hun ha noget gammelt, når det kommer av. Hun er høj, rank, mørk av hår med vakre øjne. Nu har jeg drevet det til å tale fransk (fejlfullt) om hvad faen det skal være, og før jeg atter kommer til Italien igjen, er jeg kommet like langt i Italiensk. I Rom måtte jeg læse en hel del av den nyeste skjønlitteratur for å avgjøre min dom. Den italienske ungdom er så naiv, frisk, poetisk, det er en fryd å omgås dem. Jeg fatter foreløbig ikke, hvad som gjør, at deres sociale og politiske forhold er så bedrøvelig langt bakæfter. At ikke en stor reformator stiger op. Jeg mener Italien tredie gang gir verden en ny begynnelse, eller kanskje vi skal si den *fjerde*, hvis pavedømmet også regnes for en sådan. Romervældet, pavedømmet, renaissancen. Intet annet folk har hat slik rikdom, og jeg synes,

når jeg er blant ungdommen, at den er der ænnu.

Du må fortælle Sigurd, at hele hans sammenligning mellem Leo den trettende og Gladstone er optat i «Review of Reviews». Men si ham også, at jeg mente *ikke*, han i et Berlinerblad burde møte nætop hvad de sa om mig eller om kampen i Norge; jeg bryr mig faen om deres nederdrægtighet; nej, gi en kort fremstilling av, hvad det gjaldt; for derom er de efterhånden blet villfarende. Svenskerne har været meget flittige. Så slet som Parlamentarismen står i Europa, og så fast den sætning er blet, at Nordmænnene er nogen skruller, en flok abnorme, — er stillingen ikke uten fare.

Mor plages av et maveonde, hvortil undertiden kommer sterke rygsmerter. Mot de siste bruker hun salicyl og med god virkning; men de første kommer idelig igjæn. Idag gråter hun av smerter. Til dato er der intet alvorligere; Malthe undersøkte det i Rom; men det må jo bli det, hvis dette ikke stanses. Så er det bra igjæn en ottefjorten dager, men neppe lenger. Det sliter på humøret. Det var vist ikke avvejen, om

du en dag gik in til Malthe. Bed Sigurd si mig, hvad *han* tænker om valgene. *Nu* er altså den tid inne, da jeg tænkte mig, at den Steen'ske regjæring burde ha spillet plat eller krone med den svenske konge, som til- like skal være vor. *Nu* skulde bevillingerne til konsuler og diplomater, forberedt og be- budet i forrige sæson, *være nægtede*. Og valget være der for regjeringen til at gå eller stå over valgene. Så hadde vi hat vor re- gjering til nu og stået ti ganger bedre i valgene.

Dagny spiller virkelig nok så bra. Hun gjør i det hele en stærk fremgang.

Peter har sendt os gammelost, Dikka røke- laks, vi er hver dag på vestlannets fiske- brygger og stabur og har et så ægte avtryk av Norge, at intet digt ejer det stærkere eller sannere. Ser du Peter, så omfavn ham, Dikka likeså! —

Fortæl så om Cato? Vi må da høre om Cato! I må aldrig forlate Cato, synes jeg. Han var eders første inbo, og tilskuer av begynnelsernes begynnelse og tilhører av Tankreds første ænneløse bælje. Når Dagny fortæller om det med passende billeder av

Sigurds mandige harm, din fortvilelse og
Catos opgivelse av hele livet, ler vi, så vi
ligger kryl.

Nu går det bra med mit arbejde. Bjørns
og Ingeborgs triumfer i K.havn har frydet
os forfærdelig. Hils nu Sigurd og Tankred,
Peters og gamle Ibsens mangfoldig fra

din væn far.

Schwaz, Tirol,
22de juni 1894.

Kjære Bergliot, mor skal til Innsbruck; vi venter bare på pænger. Der er en læge, som er berømt for å kunne kurere mavegrejer. Der rejser mange til ham langvejs fra.

Det glædet mig, at *du* ikke var en hare. «Absalons hår» er det stærkeste jeg har skrevet, fordi det er mit livs dyreste erfaring, som ligger i den. Den, der er digter, og er det på min måte, og oplever noget så forførdeligt, og så ikke gjør sit til at varsku og hindre gjentagelsen i stort og småt, han sviger sin opgave. Slike hensyn tar ikke jeg, som at da sier folk *det*, og da tænker de *så* om dig. Jeg går på, og derfor skulde jeg ha alles énstemmige ære og tak. Sådan er det jo, jeg har båret mig ad hele mit liv, og det vil folk aldrig se, og aldrig lønne mig for. *Ti opoffrelse skal ha sin løn og ære*, når

tiden er inne. Den er nemlig et forskud, som stærke og sunde folk sætter sig i fordet hele.

Hævn? — Der finnes ikke ét hævnens ord, ikke ét ondskabens i hele den skildring, som det her gjælder. Slikt dunster av mig, når jeg står foran opgavens alvor. Ja, hvad mere er: jeg rejser mig mot det, bestæmt. For å være sikker, legger jeg æfter minst en tredjedel av det, som kunde forværre billedet og sætter resten i forståelsens lys ut av psykologisk skjøn. *I* vet alle, *I*, som kjænnner modellen, at jeg har båret mig sådan ad også denne gang. Jeg skal senere skrive noget om det offenkjært, hvis ingen annen kan eller vil.

Tusen hilsener til dere alle!

Eders væn far.

p. t. Schwaz, Tirol,
25de september 1894.

Kjære Bergliot, hvad er nu det for tøv, at du skal betale os igjæn noget av det, vi la ut for din sang. Det er jo din medgift. Det skal med tiden nok vise sig, at den medgift er meget betydelig. Det glæder os svært, at du tror, den tid alt er kommet.

Jeg glæder mig over Trondhjæmsvalget; men når jeg ser på højres vækst i Akershus og på væstlannet, så skjønner jeg, at valgene i det hele ikke går efter ønske. Desværre! En gal taktik vejes ikke op av de beste taler. Det ser jo ut, som kan vi ikke nå disse amter i en hel menneskealder. — Hele utlannet er imot os. Jeg tror heller ikke, at vi kan få utlannet til å forstå, før vi sætter *et mål* for vor uavhengighed, som alle fatter. Dette kan alene være: fredsdомstole for alle tilfæller og henvendelse til Rusland derom

først og fræmst. Når utlannet skjønner, at det er *dette* Sverig motsætter sig, får de øjnene op. Hvor længe skal jeg gnåle på den visen, før jeg får folk med?

Din væn far.

Kjære Bergliot, alt nu kan jeg se av valgene, at højre vil holde stand. Venstre får ingen to-tredjedels majoritet, og da skjønner ikke jeg, hvad I skal gjøre derhjemme, især hvis Ibsens også rejser. Jeg skal betale rejsen for dere syd på, hvis den finner sted nu, d. e. i denne høst. — Vågt dig for Arlbergs altfor åpne vokaler; ellers har han selv hat en brilliant sangmetode. Om han har nogen fremragende elev, vet jeg ikke. — Jeg trodde, det eneste, som fejlte din røst, var styrke i strængene, og at den kom ved elektrisering og legemlig større sunhed. — Men I skjønner det jo bedre, som har forstandigt folk å konsulere.

Jeg er i det væsenlige enig med Sigurd i Bismarckbedømmelsen. Kun sværmer jeg ikke som han for det store, bare fordi det er stort, det interessante, bare fordi det er interessant. For det betaler jeg entrée én gang

eller to og vender mig fra det. Napoleon er blet mange ganger mærkeligere for mig, siden hans psykologi er blet således åpenbar for alle, at vi ser den dype menneskelige sammenheng, hjærtets, karakterens med det gjærende, skapende i tiden til alle sider. Noget lignende med Bismarck; *det* er det, som holder ham fast i beundringen.

Din

B. B.

Kjære Bergliot! Jeg skrev det just til grev Prozor, at den fantast Lugn  -Po   og hele den franske komedie op til os med norske stykker, er nærmest til    le ad. Jeg ante det, at de ikke engang spillet godt. Her er en affekta-
tion oppe, som er mig så imot, at jeg v  nder mig helt væk. Og her kommer en reaktion på det, så det knaker i bindingsværket. — Men det   rgerligste med det er, at *vi* skal spille en rolle med i det; *vor* burde være en helt annen! Nu ja, jeg skal ikke sige mere om det; det blir nok sagt. Jeg følger nu med i *alle* litteraturer og ser omslaget komme. *Jødernes* travelhed og begejstring under alt dette, burde ha gjort os mistænksomme. N  , — der vil bli opgj  r. —

Vi drager altså sydpå — for siste gang. Jeg vil ikke mer. Men ute vil vi være, så længe forholdene hj  mme ingen fare byder, eller ikke er klare. Det vilde bare forstyrre

mig; jeg er hæftet nok. Med mit arbejde går det godt.

Vi lykønsker dere innerlig til eders bryllupsdag! Måtte det i alt til syvende og sist gå dere så godt, som det dog i sum og samling har gåt os! Det er en frugtbar livsrejse vi har gjort; der lever noget æfter os — og skal komme mere.

Det er sant, jeg har *bestandig* glæmt å tale om ringen. Jeg opdaget den ved et tilfælle blant mors mærkværdige tøler og blev forskrækket over, at hun hadde tat den med sig. Ti en slik gjænstan var for fristende å stjæle; jeg bad henne ænten sende den hjem eller bære den. Hun vilde ingen av delene, og så tok jeg den udelukkende for å bevare den. Jeg hadde ingen glæde av den; *jeg* kan jo ikke se, at den lyser; det kan bare de andre. Efterhånden er den blet hyggelig ved det, at jeg nu husker den morgen og kvæll, altså er den blet en del av min daglige tilværelse. Men du kan få den igjæn, når du vil. Det er bokstavelig bare forglæmmelse, at jeg ikke før har skrevet det. — Mildt, dejligt høstvær, som æftersommer hjemme. Hils Sørensen! Din vän far.

Roma, Quattro Fontane, 155,
11te december 1894.

Kjære Bergliot, jeg har så ofte tænkt å fortælle dig om din gamle vän dr. N. N.

Utvortes aldeles uforandret. Men nu er det ikke længer muligt å få tale med ham, uten at han som uforvarende kaster in, at han nylig var kallt til S til dronningen, som ikke vilde slippe ham; han måtte give det påskud, at han skulde til London til en konsultation, og mærkværdig nok, som han skulde rejse, fik han virkelig et telegram fra Lord Dufferin. Samme lord Dufferin sejlet med ham i Neapels golf i sommer; men N. N. måtte sætte ham av på Capri; han blev selv kallt til Fyrstinne Ruspoli i Rom. En av Amerikas unge milliardsønner var nætop kommet til Rom første gang jeg atter talte med N. N., kommet bare for å konsultere dr. N. N.; han led av drankersyke

og vilde ingen annen adlyde æn dr. N. N.; nu adlød han ænog sin mor, fordi dr. N. N. befalte ham det; han væntet sig 10,000 dollars i honorar.

Han bor ved den spanske trappe «i den lejlighed, den engelske digter Keats døde i; ovenpå bodde Shelley.» Når man kommer in til N. N., ligger Keats og Shelleys digte rent tilfældig opslået; de er begge i pragtbind av allerypperste elegance. Et umådeligt fat med visitkort møter en i forværelset. Gladstone's øverst; man må tro, han var hos N. N. igår. Dr. N. N. kjører rundt dels med to stashæste, dels med to ponnyer. Hos ham sitter enten kronprinsessen av X, eller hans to hunde, en liten, en stor av Englands ædleste blod, den lille på baksætet, den store på forsætet. En groom sitter på bukken hos kusken, bægge i uniform. N. N. selv derimot så enkel klædt som Napoleon. Aldrig ser man ham bære en orden, sjelden hansker. Rent lejlighedsvis, man kan sige uforvarende, omtaler han, hvad han har været for dronningen, kronprinsessen, fyrstinne Ruspoli, den amerikanske milliard søn, eller berører han den konsultation, som gik forut

for den engelske gesants død hernede ifjor, da Dr. N. N. fik ret og alle de andre uræt. Sådant kommer like så uberægnet, som vi undertiden må fortælle, at vi allerede *har* spist middag, eller allerede *har* drukket kaffe. For en visit kan han få 50—100 lire eller mere. Pengene ligger over hele værelset, til dels sammenkrøllede. Han tar også ofte intet honorar. Hvad gjorde han mere æn sin pligt? —

Han har tre piger, de tilhører alle en familie på A., hvis alle medlemmer han har reddet. Resten av familien bor nu i hans villa dersteds. På A. kjænnnes bare ét navn, og det er hans. (Nylig var en Nordmand der, og han traf ingen, som visste, hvor dr. N. N.s villa lå.) —

Jeg har været hos N. N. 1 — én gang; derved fik han også mit visitkort i kurven; senere har han intet bruk hat for mig, og jeg heller ikke for ham.

Lev vel, kjære Bergliot. Gud bevare dig!

Din vän far.

Aulestad,
3dje oktober 1896.

Kjære Bergliot, nu synes jeg, du skulde stifte bekjendtskab med en dame, som kunde akkompagnere dig og følge dig herop og i det hele slutte sig til dig og os således, at derav kunde forberedes en tournée, når den tid kommer. Helst vilde jeg jo, hun skulde være såpas vaker, at jeg kunde så småt forelske mig i henne, for det er så morsomt; men da sådanne damer almindeligvis er stygge, bør du i alle fall sørge for, at hun i så henseende ikke rent ut tar præmie. Hennes spil må ha ånd, ellers nytter det ikke; men selv må hun være diskret og hyggelig, ællers dur hun ikke for os, vet du. Når du lægger an på det, må det lykkes dig å finne henne.

8de juni 1900.

Kjære Bergliot, jeg skal hilse fra Tankred. Jeg gjorde ham på oprejsen ansvarlig for Mjøsen. Hvergang den kom bort, var det hans skyll, og han fik prygl for det, og hver gang den kom igjæn, var det fordi den hadde skyndt sig om skogen for å redde ham for prygl. Han blev naturligvis aldrig træt av denne lek. Især var det spændende, hver gang træerne begyndte at stænge for vandet, og aldeles forfærdelige blev pryglene, når vi passerede en tunnel, for da hadde han kastet Mjøsen bort. Vi kom ikke til Aulestad, før han forsvant. Klokken halv ti kom han ind igjæn — vi hadde nemlig rent glæmt ham, vi hadde så meget å ordne, og da hadde han kvalme og var meget blek. Så træt var han! Idag kl. 6 hørte jeg en gardin rulles op. Mener du ikke, det var ham! Kl. otte var det så vidt vi fik fanget ham in til fro-

kost. Men han hadde ikke tid til at spise mere end ét stykke! Kjøerne skal til sæters og Gud vet alt sammen, som nu optar ham. Vi tænker som så: han får sprælle den første rusen av sig. Jørgen og Else traver med. Han frydet sig over at se Arne i gutteklær og tok sig en stund av ham. Men da Arne trodde, hans ball var levende og derfor ikke turde være med, blev Tankred kjed av den altfor dumme slægtning.

Ja, det var bare disse tidender. Hils Sigurd!

Aulestad,
19de december 1902.

Kjære Bergliot, Tak for sist; — Jeg har ofte beundret Din mans samvittighedsfuldhed; men aldrig som nu, da jeg ser, at de forhandlinger, som hindret ham i å komme med Dig den 6te, først skulde åbnes den femtende.

Her sitter jeg og besvarer de allernødvendigste brev; adresserne er (på én nær, fra professorerne ved högskolan i Gøteborg) alle i Kristiania. Telegrammerne er 727, siger mor, jeg gad vite, hvor stor del av dem fra selskaber og foreninger. Brevene er legio; jeg må jo engang til med dem.

Foreløbig arbejder jeg for Alexander Kielland. De, som har arvet 40,000 hver, de er hans søskendebørn, og de har nogle slægtninge å hjælpe, som er højlig trængende. Alexander Kielland har i alle disse år siddet med en indtægt av 4000 kroner og har derav

måttet betale indtil 600 kroner i skat. Jeg tror ikke, han er så meget å dadle. Han burde vel ha gjort noget, før gjælden blev 10,000. Men nu er den det, og vi må hjelpe.

Jeg retter en bøn til dig om å gå til grosserer Sørensen. Den gjæve man vil måske hjelpe mig, naar han hører, at jeg kommer ikke av flekken, før jeg har de 10,000, som er meget vanskelige å samle i disse tider — også av den grun, at vi må fare frem med en viss diskretion. Jeg henvender mig helst til rike nordmæn utenfor Norge. Læg ham på hjærte, at Alexander Kiellands fallit nu vilde berøve ham hans embede og være en landsskam. Det er derfor jeg arbejder og arbejder. Sig ham, at jeg har en viss ret til at bede andre om hjælp, fordi jeg selv har hjulpet ham flere ganger; således, da han tapte sin digter-gage, betalte jeg den til ham det første år ganske alene.

Vi har det godt efter rejsen. Her er herligt! Men hele Gausdal, hele Gudbrandsdalen er vandløst. Barfrosten har stoppet alle kilder. Gausa er næsten vandlæns; fabrikken står. Vore vandledning pà gården er også snart stoppede; alene vannet, som *vi* har opmaga-

sineret, Neversjøen holder. Hadde der ikke i høst gått hull på dæmningen (gjænnem en dyp sandåre, som grov sig ut), så hadde vi hat vand til april. Nu har vi neppe til midt i januar. Vi har en svensk kværn, den går nat og dag; hele bygden har ingen annen. Når vannet slipper op, spænder vi motoren for, så vi maler hele vinteren for folk. Gid kværnene var færdige; nu skjønner alle, at vi må prøve å få dem op, hvad som kan ske for *i det højeste* 5000 kroner. Men dem har jeg rigtignok *ikke*.

Vandforsyningen til hus og fjøs og stald må kjøres hele vinteren! Det er en dejlig utsigt! Antagelig fra elven, — hvis der finnes så meget, når det lider på! Hils Sigurd og dine barn fra os.

Din vän far.

Aulestad,
8de januar 1903.

Kjære Bergliot, i dette øjeblik sendte Midling i Hudiksvall (en man, som Treschow var så dum å avskedige, og som nu er millionær) 1 000 kroner til Alexander Kielland. Er det, som jeg tror, da har jeg i dette øjeblik 9 000 kroner. I alle fall har jeg 7 000.

Og nu vet jeg ikke, hvad du og Sørensen tilsammen er for usle patrioter og slappe viljer, dersom I ikke overrasker mig med en lignende sum. Midling sendte pængerne i én seddel. Konsul Fredrik Hansen er kasserer; men I må sende den til mig. Jeg må holde den i hånden, siden den er til Alexander Kielland, *som jeg elsker*.

Altså: Tankred var på ball; der blev han forælsket. Han så henne danse; han slap henne ikke med øjnene, han la så sit hode

i Lizzies fang og hvasket: «Er hun ikke dejlig?» Om lit la han til: «Nu vil *jeg* også lære å danse.» Da de vilde have ham med hjem, og hun skulde bli, gråt han. Erling, som er meget forfaren i elskovsmaterier og derfor hadde medfølelse, tok sig av ham, så han fik bli. Han var så træt, da Erling siden svøbet ham in i sin pels og lot ham gå således med til hotellet, at han måtte klædes av, og bad om å få slippe å vaske sig, hvad Erling — bestandig medlidende — bevilget, til de to formynder-pigers dydige skræk.

Ja så, — så unions-saken først skulde behandles den ottende og blev utsat til den femtende. Om forlatelse.

Dagny har fåt sin kuffert.

Eders væn far.

Aulestad i juli 1903.

Du lille fugl, fra vår til vår
du kommer til den gamle gård
med alle dine kjære
og med din yndefulle sang
av ungdom og i jubelklang
ved atter her å være.

Må lykke gi dig helsens' magt,
så du mot himlen uforsagt
de høje toner slynger
som stråler av din overflod,
som forbud for dit ranke mod,
der handler som det synger.

Bjørnstjerne Bjørnson.

Roma, via Gregoriana 38,
17de mars 1904.

Jeg trives således i Rom, at bare nu også arbejdet vil inforlive sig i klima og natur, så får man mig ikke hjem igjæn.

Gudbevare mig, hvor svinsk den norske politik forekommer mig herifra, og hvor jeg savner det høje, myndige ord sagt i stor-tinget. Jeg begynder å længes efter større statssamfund.

Dette brev er likemeget til Dagny som til dig. Jeg længes så til hennes greje, åpne karakter, for hvem alt småt er småt. Og så forførdelig efter hennes gutter. Jeg har sikker tro på, at vi snart møtes. Men det fryder mig, at gutterne har fåt Aulestad kjær igjæn gjennom et vinterophold. Det vil aldrig gå dem av minne, hvad de nu har oplevet.

Det er et stort, tungt arbejde, jeg nu har fore. Lykkes det, så vil det slå til lyd for

en stor tanke, en voldsom motsætning. Men jeg kan ikke si, at det går fort. — Mor er blet så kry og flot hernere; trivs og sover og snakker, som var hun atter i sin ungdom. Vi har mange gode venner, og mig er intil romer-lugten kjær som vinen. Snart er luften så mild, at vi drar ut hele karavaner til knejperne utenfor byen, spiser fleskepandekaker og artischokker og drikker landvin. Marias macaroni dufter fra kjøkkenet. Vi skal spise.

Eders vän far.

Roma, via Gregoriana,
26de oktober 1904.

Kjære Bergliot, det er ikke så, at jeg glæmte dere med boken; men det er så, at Collin og Nærup, især den første, delvis også Bjørn, ikke vilde, jeg skulde gi den ut, «før den var færdig». Nu var den så dårlig. Især var Collin rent fortvilet. Nu visste jo jeg de så fejl; men det gjorde mig dog så kjed av den, at jeg længe ikke sendte den til nogen. Ej heller har jeg læst ét eneste ord i en avis om den. Sådan er det gåt til.

Efterhånden har jeg fåt så mange telegrammer og brev om den, at jeg har vunnet mit humør igjæn; men helt over i mig er det ikke ænnu. Jeg har ikke siden kunnet skrive til Collin og kommer vist ikke til det på længe. I dette øjeblik er der solgt 9000 expl. av boken. Innen jul vil jeg altså ha solgt

over 10,000, og dermed er hele vor rejse til Italien betalt.

Vi pines så ved Irenes operation, ja, vi pines så, siden dit brev idag, som bebudet den, at jeg kan ikke arbejde. Skriv, skriv!

Via Gregoriana 38,
3die november 1904.

Kjære vor Bergliot, du har aldrig skrevet et brev, som har gjort os mere ondt. Det er jo dumt, for nu er det over. Men å vite, hvor forfærdelig det har været, river os så op. Vi er jo blet gamle, vi står ikke mot, og vi savner spænstheden, som rejser os av intrykket. Vi blev i det. Å, som det har været rædselsfullt! Jeg lever det op igjæn altsammen. Jeg kommer ikke ut igjæn av det rum. Og den dag i sængen og den nat og den næste! Ja, du er svært prøvet, så ung du er. Du, som egentlig altid burde fåt være glad! Hils og kys Irene fra os! —

Det, du fortæller om Boström, kom overmåde uvæntet. I brevet fra Michelsen, som jeg fik forleden, var der en hentydning; men jeg anet ikke, at det gik på Boström.

Er der da ingen svensk man av anseelse, som taler vor sak? Som sætter noget in for et godt forhold? Er vi ænnu uten forståelse blant de styrende? Jeg trodde, det nu var over.

Men Irene, lille Irene, hun jager alle disse bekymringer væk. Hun optar dem alle i samfun med dig.

Din vän far.

Roma, via Gregoriana 38,
25de november 1904.

Kjære Bergliot, jeg tænker så på dere. Sigurd på sin kant og du på din stræver så forskrækkelig. Og de barnene holder dere i spænding.

Jeg bér om å få lit flittigere besked. Der behøves ikke mange ord; men lit oftere, så længe denne spænding står på. Også den politiske.

Om Bostrøm sa jeg til Blehr, at han er som fru Wolf. Han gråter av bevægelse, og i næste øjeblik er det glæmt. Han er to forskjellige innen én og samme time. Karakteren og statsmanden er Lagerheim. Nu, når han skal gå, er det vist blit almenere forstået. Det kan jeg høre på Tor Hedberg, som er her.

Der var en ting, jeg vilde bede dig om, og det ret innerlig. Jeg har ikke fåt Sigurd Ibsen til å besøke Adolf Hedin. Jeg finner det politisk urigtigt, jeg finner det anstøde-

ligt. Ingen har trådt op for Norge som han, og det fra sin tidlige ungdom. Jeg er sikker på, at Sigurd æfter en halv times samtale med ham vilde sige: dette er det mest begavede og det interessanteste menneske i Sverig.

Men Adolf Hedin har blant alle sine menneskelige egenskaber ogsaa den å være min ældste og min beste vän i Sverig. Derfor skal *du* gå til ham, Bergliot. Du har dit eget hode og dit eget hjærte og begge er en smule i slægt med mine. Gå du til ham og prat med ham en halv times tid. Hav med dig lit frugt eller lit blomster og hils fra mig, så er du en søt pige.

Jeg har hat megen ærgrelse og stort tidsspild av Finnerne: De har villet gjøre L'Européen om til dagblad!!! Da redacturen ikke kunde få en bestemmelse in i statutterne, som hindret den sort overraskelser, stiftet han en ny L'Européen. Jeg synes ikke om hans fremgangsmåte; men *to* L'Européen er værre æn ingen, så Finnerne burde ha søgt en utjævning. Nej, de vil kamp og sejer —! Og taper på det så uhyre. Jeg kan ikke få dem til å inse det. De står på forhånd ikke godt i opinionen; æfter dette blir det værre.

Jo før den strid kommer ut i verden, des
likere. Nej da, bare spektakel og rethaveri!
Hils Tankred og Irene.

Din

B. B.

Roma, via Gregoriana, 38
1ste december 1904.

Kjære Bergliot, mors fødselsdag; hun ligger ænnu i sengen med en stor guldkjæde om halsen og deri et ur. Min foræring.

Vi er begge så ulykkelige over lille Irene. Det eneste jeg kan sige mig til trøst, er, at i et energisk og begavet menneske kan den minking i skjønhed, det mærke utrette, at hun får sterkere vilje og mindre indbildning. Kanske er det en gave til hennes fremtid — og et værn. En fullendt og bevisst skjønhed gjennemløper mange farer, mest i sit eget sjæleliv; det er en sådan jeg nu sitter og skildrer. Tænk over dette, begge to.

Din vän far.

Aulestad.

28de juni 1908.

Min kjære, kjære sangfugl, den 11te september kommer alle barna her, også Bjørn. Men ikke du, som bærer mere fæst med æn alle de andre tilsammen.

Her er så vidunderligt nu, at jeg ikke minnes en lignende frugtbarhed, eller et så jævnt, lysende dagfølge. Her er nymalet og friskt ute og inne. Det må være et selvbedrag, men intetsteds finnes hjærteligere, intimere hyggefølelse. Dernede hos Thekla er også alt som nyt, og så rik en besøks-glæde har den, som nu trær in. Hun er så glad, jævn, god, klog, at Erling er istand til at bli den, det beste i ham har spådd om, uten at han før har formådd å holde det fast.

Så Dagny! I hennes salon måtte jeg straks sette mig ner og skrive, jeg har

ikke truffet maken. Inrettet av den store maler Ingres i begyndelsen av forrige hundreår og fylt av Dagnys møbler og med hennes farvesans. En balkon langs den hele og ut mot hovedvejen til Longchamps i alléeer så trærrike og fortifikationerne og Boulogneskogen like ved, så hun egentlig bor i en skog og paa lannet. Hennes to kammerater, Iribe og Howard har samme begejstring og tro som hun. Og bladet går stadig opover. — Hos Thöre's i Hamburg hadde vi det storartet. For sunne, greje mennesker i brede forhold. (Fire automobiler!) Hegels var over alle andre elskverdige. Vi var deres gjæster i hotellet. Sidste dag forfattermiddag hos Vilh. Andersen, alle på jernvejestationen med hurra. Det samme hurravæsen med musik til i Fredriksstad. Der holdt jeg en av mine beste taler, oplagt og forberedt. Hos Dikka dennegang så over al måte innerligt og lunt, og samværet med slægten det best mulige for os begge. Talen til henne var der en taknemmelighed for, som var ægte. Den var også selv ægte, innerlig og skøjeragtig, så vi alle både gråt og lo. Barna til Ejnar er her. Præmiebarn! Gud her er dejligt og

lykkeligt. Karoline sover og ordinerer og lægger kabale, men spiser ikke kød. Ikvæll doktorens og Bøfolket.

Din væn far.

PARIS 1910

